27րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7334 9 ՅՈՒՆԻՍ 1910 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 Juin 1910 27me année N. 7334

ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ
ԵՐ. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ
Գրութիւնք ետ չեն տրուիր
Բաժանորդագրութեան պայմանները տեսնել Դրդ էջը։
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք
ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آرەولق
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قرەکین بویاجیان
درعلیه غلطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur Propriétaire
Karekin Boyadjian
Cons/ple Galata

ԿԱՂԱՄԲԱԹԱՒԱՆ

(ԴՐՈՒԱԳ ՄԸ
ՀԱՄԻՏԻՅԵՆԵՐՈՒ ԱՆՑԵԱԼ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵՆԷՆ)

Ձէքի փաշա, Դ. զօրաբանակի երբեմնի ահարկու հրամանատարը, Համիտի արժանաւոր ձեռնասունն ըլլալով հանդերձ աւելի ճարպիկ էր յաճախ և վարպետ։ 1905ին Եմէնի մէջ արաբական շարժում կար նորէն։ Ձէքի՝ Քէօռ Հիւսէյին փաշան՝ Հայաստանցի այդ կրեսոսը՝ բանակին կեդրոնը հրաւիրած էր Եմէն ղրկելու պատրուակով, բայց մեղքը իր ճիտը հրնչուն գոհացում ստանալով, ինչպէս ըսին այն ատեն, Բաբերդի վրայով իր տեղը կը վերադառնէր նորէն։ Շաբաթ էր օրը, աշնանային ամիսներէն, թոն թոնճակ օր մը, բայց առաւտուրն, եռուզեռի ժամանակ։ Պզտիկ քաղաքներու մէջ լուրերը, չար թէ բարի, կայծակէն աւելի արագ կը տարածուին։ Քէօռ Հիւսէյին փաշան երկու վաշտով Երզնկայէն Բլուր գիւղը հասած էր նախորդ օրը և այն օր ալ Բաբերդ պիտի մտնար երկու վաշտ Համիտեյէ այրուձիով։ Բլուրի մէջ յայտնի Հաճի Հաֆըզը խոշտանգած, հայ քեահեան ու Թուրք մըխթարն ու իմամը քանակոծած և ժողովուրդը ահ ու սարսափի մատնած էին, ձիերնուն համար ձրի գարի և իրենց ակռաներուն ախորժագրգիռ համադամներ մատակարարելու համար։ Այս լուրն ալ չա՛տ շուտ արձագանգուած էր քաղքին չորս անկիւնը։ Հայերը յանկարծակիի չգալու համար աճապարեր էին խանութնին, կրպակնին փակել և ի՛նչ որ ունէին ասուիճան մը ապահովութեան տակ առնել։ Բաբերդի Թուրքերն իսկ, որոնց հետ կարելի չէ կատակ ընել, կամայ ակամայ զերծ չէին սարսափէ, չէ՞ որ առածը կ'ըսէ և իրենք ալ իրարու կը փսփսային «մալ ճանըն եօնկասը տըր»։ Ոեւէ աւար, թալան կրնար մեծ համեմատութիւններ առնել և խնդիրը բարդացնել։ Գէշ չէր, խոհեմ նախազգուշացում մըն էր, քանի որ նախընթաց նմոյշներն ալ տեսած էին համիտեյէական նմանօրինակ անախորժ այցելութիւններու։ Ժամը 11ին Քէօռ Հիւսէյին փաշաի թեթեւաղէն ղանդաղաչարժ վաշտերը անկարգ անկանոն քաղաք կը մտնէին երկու տավուլ մէկ զուռնայ — իրենց ամբողջ նուագախումբը — առջեւնին ձգած, երկու տասնեակ ահռելի նիզակաւորներու առաջնորդութեամբ։ Ամբողջ շուկան փակուած էր արդէն մինչեւ ասոնց տեղաւորիլը և այդ օրը մասնաւոր խանութպաններ, փակելու յապաղածներ միայն արժանացած էին անոնց այցելութեան։ Մարդիկը դրամ վճարելու բացարձակապէս անընտել, դժուար էր իրենց քսակի բերան բանալը։ Իրենցմէ է՛ն բարեկիրթները կը մտնէին ո՛և է խանութ և բան մը կը պահանջէին ու առնելէ վերջ փոխարէնը առանց վճարելու կը մեկնէին։ Եւ երբ պահանջուէր արժէքը, փիլիսոփայական անտարբերութեամբ կը պատասխանէին իրենց աղքատ Թուրքերէնով. «սէն վէրսին, պէն ալըր» ու ճամբանին կը շարունակէին։ Կիրակի առաւօտ ոչ բաց խանութ չէր մնացած ամբողջ շուկային մէջ. բարեբախտաբար Համիտիյէներն ալ պիտի մեկնէին և կը կարծուէր թէ բաւականացած էին անոնք իրենց իջեւաններէն և մասնաւոր անձերէ քիչ շատ յափշտակածներով։ Ժողովուրդը խռնուած էր ընդարձակ հրապարակը անոնց մեկնումը դիտելու։ Տեսարանը աւելի քան ծիծաղելի էր և կատակերգական։ Ո՛չ կարգ կար ոչ կարգապահութիւն, ո՛չ մեծ և ոչ ալ պզտիկ, յայտնի չէ որոշապէս ո՛չ հրամայողը և ոչ հրամայուողը։ Կ'երեւի, կ'ըսէին Թուրք զինուորականներ, ասոնց կարգ կանոնն ալ անկարգութեան մէջն է։ Զուռնան կը հնչէր իր հաշւոյն, տավուլները կը թմբթմբային անկախօրէն, աններդաշնակ. Նիզակաւորները ձիարշաւ կը կատարէին ու ձայներ հասարակ զինուորներէն երբեմն երբեմն ընդհանուր խառնաշփոթութեան մէջ կը բարձրանային ուղղուած իբր թէ իրենց վերադաս սպաներուն.

Հիւսսօ՛ միլաղիմ աղա՛...

Ու քրքիջ մըն էր որ կը բարձրանար դիտող Թուրք կիրթ սպաներու մէջ մանաւանդ այս խառնաձայն աղաղակներէն։ Վերջապէս պատրաստ էին մեկնելու։ Բաբերդ եթէ մարդ չի հասցներ գոնէ ընտիր կաղամախի և կաղամբ կ'արտադրէ։ Մանաւանդ նշանաւոր են կաղամբները, իրենց համեղութեամբ ու մեծութեամբ։ Մինչեւ 15—18 օխանոցները կան։ Աշնան վերջին ամիսներուն պարտիզպանները քաղքին կեդրոնի հրապարակը կը բռնեն կաղամբներով։ Այն օրն ալ լեփ լեցուն էր հրապարակը կաղամբի դէզերով։ Յանկարծ մեկնումի վրայ եղող ասպազէն Համիտիյէները ակնացի նշաններ կը փոխանակեն, շարժումներ մը կ'ընեն թամբուած ձիերնուն վրայ և արշաւանք մըն է կը սկսի դէպի կաղամբներու դէզերը։ Առնողը կը սուրացնէ ձին, խլողը կը փախչի, յափշտակողը ասպանդակի հարուած մը կուտայ ձիուն կողին և կը հեռանայ։ Մէկ վայրկեանէն մաքրուած է հրապարակը կաղամբներէն։ Ամբոխը խնդալէն կը մարի։ Պարտիզպանները կը պոռան կը ճչան ցաւերնէն մինչ հեծելազօր քիւրտերուն կաղամբ ի գիրկ արշաւասոյր առաջխաղացումը եզականօրէն թատրական տեսարան մը կը պարզէ ա՛յնքան ծիծաղաշարժ ու զաւեշտական։ Գոհ է սակայն ընդհանուր քաղաքացին, այնպէս աժան, գրեթէ ընդամէնը 5—600 կաղամբով ազատած ըլլալուն համար։

Այս դրուագը յիշեցի զարմանալով որ դեռ կան երեսփոխաններ որ Խորհրդարանին մէջ այս անկանոն գունդերուն պաշտպանողական-ջատագովականը կ'ընէին Բարլամէնթի վերջին նիստերէն մէկուն մէջ, Վարդգէս էֆ.ի անոնց մասին ըրած խրախուսական առաջարկին հանդէպ։

Ե. ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

ԱՌ

ԲԵՌՆԱԿՐԱՊԵՏ ԱՀՄԷՏ ԱՂԱ

ՊՕՅՔՕԹԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉ

Իբրեւ Օսմանցի հայրենասէր, բնականաբար ես ալ կատաղօրէն համամիտ եմ պօյքօթ ընելու հելլէնական ապրանքները, որպէս զի Կրետէն մեզի մնայ, եւ եթէ հարկ ըլլայ պատրաստ եմ պօյքօթ հրատարակելու նաեւ ճապոնական ապրանքներու դէմ՝ որպէս զի Ֆօռմօզա կղզին Թուրքիոյ տրուի։

Բայց իբրեւ սկզբունքի տէր խղճահար քաղաքացի մը, կը փափաքիմ որ պօյքօթը ըլլայ տրամաբանական, ամբողջական և բացարձակ։ Եւ, ափսո՜ս, ցաւօք սրտի կը տեսնեմ որ ներկայ պօյքօթը չա՛տ անկատար, անտրամաբան, մակերեւութային ու մասնակի կերպով կը կատարուի, ինչ որ խորապէս կը վիրաւորէ սիրտս, զոր կը փափաքէի վիրաւորուած տեսնել միայն հելլէնական գնդակէ մը՝ Հանեայի պարիսպներուն տակ։

Ասոր համար, կը համարձակիմ, ո՛վ հայրենասէր բեռնակրապետ Ահմէտ աղա, հրապարակաւ դիմում ընել ձեզ և ձեր իմաստութեան մատնանշել մէկ քանին այն ապրանքներէն որոնք անմեղուկ կերպով կը ծածկեն իրենց հելլէնականութիւնը, մասամբ կամ ամբողջովին։

Ըստ իս ո եւ է բան որուն մէջ նոյնիսկ մէկ հարիւրերորդ հելլէնականութիւն սպրդած է պէտք է պօյքօթի ենթարկել, եթէ կ'ուզէք որ կրետական խնդիրը կարգադրուի Թուրքիոյ համար նպաստաւոր եղանակով։

Մէթաքսայի քօնեաքը, Կորնթոսի չամիչը, Քալամաթայի ձիթապտուղը և Համերոսի Իլիականը, իբրեւ հելլէնական ապրանք ճանչնալ և անոնց դէմ պօյքօթ ընել, պօյքօթականութեան այբուբենն է պարզապէս։ Արուեստին բուն նրբութիւնը ծպտեալ ապրանքներուն օծիքէն բռնելն ու անոնց մէջէն հելլէնական մասը գտնելով՝ ականջէն քաշել դուրս հանելն է։

Այսպէս, օրինակի համար, ուշադրութիւն դարձուցի՞ք եւրոպական երկիրներէ եկող բառագիրքներու վրայ, որոնց մէջ գտնուող բառերուն գրեթէ քառորդը հելլէնական ծագում ունին(*)։ Ապահովաբար ո՛չ. ու այսպէս, ձեր զանցառութեան շնորհիւ պօյքօթը կորսնցուց իր ընդհանրական հանգամանքը առանց որոյ չեմ կարծեր որ կարելի ըլլայ կրետական խնդիրը կարգադրել Թուրքիոյ համար նպաստաւոր եղանակով։

Ես, յորմէհետէ պօյքօթը հռչակուեցաւ, շիրա բերանս չդրի, որովհետեւ հելլէնական համանուն կղզի մը գոյութիւն ունի Արշիպեղագոսի մէջ եւ բարեւս կտրեցի այն Հայ մէպուսին հետ որուն մականունը կը յիշեցնէ Մօրէայի հին անունը։ Ութը օրէ ի վեր չեմ գործածած «պատրաստութիւն» բառը, քանզի անոր առաջին երկու վանկերը հելլէնական նաւահանգիստ մը կը յիշեցնեն։

Ահա՛ ես այսպէս կ'ըմբռնեմ պօյքօթը, սիրելի Ահմէտ աղա։

Սակայն թողունք անձնագովութիւնը և դառնանք մեր նիւթին։

Ո՞ւր է մասնագէտներէ կազմուած այն յատուկ Յանձնախումբը որուն հարկ էր պաշտօն յանձնել մայրաքաղաքիս բոլոր մեծ շէնքերը, ապարանքներն ու պալատները քննելու եւ անոնց վրայէն քանդել բրդելու բանդէլիքեան մարմարեանները, որոնց հելլէնականութիւնը նոյնիսկ բանաստեղծները երգած են։

Կազմուեցա՞ւ քիմիագէտներէ մարմին մը տարրալուծելու համար Անգլիայէն կամ Ֆրանսայէն բերուած conserveները՝ տեսնելու համար թէ անոնց մէջ գտնուած ձէթը հելլէնակա՞ն է թէ ո՛չ։

Իմ հայրենասէրի բերանս ու ստամոքսս ինչպէ՞ս կրնան ծամել ու մարսել հաճի Պէքիրի պաստմ շէքէրին, երբ վստահ չեմ թէ անոնց մէջի նուշը Ատտիկեան պարտէզի ծառէ մը չէ քաղուած։

Ինչպէս կրնամ սրտի անդորրութեամբ ծխել սիկարէթս, երբ կասկածներ ունիմ թէ հելլէնական ծխախոտ խառնուած է մէջը։

— Ե՛րթ յետս իմ, սատանայ, կ'ըսէի երէկ պնակ մը մեղրի զոր բարեկամ մը, անշուշտ բարեմտօրէն, ինծի կը հրամցնէր, ե՛րթ յետս իմ, սատանայ, որովհետեւ չեմ գիտեր թէ Հիմետեան մեղուները չեն շինած քեզ։

Եւ խե՜ղճ մեղրը կը քաշուէ՛ր ամօթէն։

Այս օրինակները կրնամ յաւելուլ, գումարել, բազմապատկել, բայց թուաբանական կարողութիւնս ցոյց տալու համար չէ որ այս նամակս կ'ուղղեմ ձեզ, ո՛վ հայրենասէրդ Ահմէտ աղա, այլ պարզապէս ապացուցանելու համար որ ձեր կազմակերպած պօյքօթը, իր ներկայ ձեւին մէջ, կուտ մը չարժեր։

Ձեր պօյքօթը բեռնակիրներուն դէմ է՝ որոնք անգործութեան կը դատապարտէք և եթէ անգործութեամբ կարելի ըլլար կղզիներ առնել, այսօր մեր ազգային երեսփոխանական ժողովը տիրացած պէտք էր ըլլար աշխարհի բոլոր կղզիներուն, քանի որ իր գոյութենէն ի վեր գործ մը տեսած չունի։

Անկեղծ հայրենասէրի այս մէկ քանի անմեղ դիտողութիւնները ձեր նկատառութեան յանձնելով, մնամ կրետական խնդիրը Թուրքիոյ համար նպաստաւոր եղանակով կարգադրուելուն փափաքող

ԵՐՕՑ

Յ. Գ. — Պօյքօթի Յանձնաժողովը արդեօք ուշադրութիւն դարձո՞ւց վերջին օրերս տեղացող անձրեւներուն վրայ։ Այն ամպերը որոնք այդ անձրեւները բերին, ըստ օդերեւութագէտներէ ոմանց, կազմուած են յունական ջուրերու վրայ։ Եւ մտածել որ, եթէ իրողութիւնը ճիշդ է, այդ անձրեւներէն ոռոգուած դաշտերու բերքը իր վրայ պիտի կրէ հելլէնութեան անջնջելի դրոշմ մը։ Շատ կը կասկածիմ որ Յանձնաժողովը չէ խորհած այս կենսական կէտին մասին։ Այդ տեսակ զանցառութիւնները չեն որ պիտի կրնան կրետական խնդիրը Թուրքիոյ նպաստաւոր եղանակով լուծել։

Բաց աստի, ինչո՞ւ համար մինչեւ հիմա Տարտանէլի բերանը երկաթեայ ծակոտկէն ցանց մը չէ դրուած յունական ջուրերէ եկող ձուկերուն մուտքը արգիլելու համար։ Միթէ անկարելի՞ն կը պահանջեմ։

Նոյն

(*) Այս առթիւ խոնարհաբար ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ մեր պատկառելի Կրօնական Ժողովոյ, որուն օսմանցիական հայրենասիրութիւնը ամէն կասկածէ վեր է, պատարագի ժամանակ արտասանուած պրօսխմէ զուտ յունական բառին վրայ։ Արդեօք կարելի չէ՞, մինչեւ կրետական խնդրին ի նպաստ Թուրքիոյ լուծումը, պօյքօթի ենթարկել այդ խօսքը և անոր տեղ կիրարկել ուրիշ ո՛չ յունական ծագում ունեցող խօսք մը։ Օրինակի համար «պրօսխմէ ասէ Աստուած»ին տեղ, շատ պատշաճ կերպով կրնանք ըսել «պօզա խմէ ասէ Աստուած», մանաւանդ որ ալպանիական խնդիրն ալ այժմ կարելի է վերջացած համարել։ Ե.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Վիրգիլիոսի Ենէականը, բնագրէն աշխարհաբար թարգմանեց Հ. Արսէն Ղազիկեան, Մխիթարեանց ուխտէն։ Գին՝ 2 ֆրանք։ 1—2

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հալլէյի ճամբորդութիւնը.— Բալակցիներու եւ Շէխերու մէջ հողի համար տեղի ունեցած սպանութիւնները եւ զօրքի շարժումները.— Ուրիշ Քրդուհիի մը սպանութիւնը. — Հայու մը վիրաւորուիլը. — Զօրքի գալուստը.— Սէյիտի հետապնդումը. —Դաժպասրիկցիներու եւ Նոր գիւղացիներու զադը։

ՄՈՒՇ, 14 Մայիս

Իրիկուան ժամը 1էն 1½ նորէն ռամիկ ժողովրդեան ուշադրութիւնը գրաւեր է արեւմուտքը, ուր կը պլպլայ ու կը պշպշայ պոչով մարուկ ու մարմրուկ այլ գլխոչ լուսաւոր աստղ մը։ Աստղը շատ պծուտ է, բայց պոչը ո՛չ, յարդգողի պէս սպիտակ ծիր մը կը գծէ ժանգառի երկինքին վրայ, քովնտի օղած ու օղմղած շարան մը աստղերը՝ պահապան իրենց յաւիտենական հիւրին։ Խեղճ ժողովուրդը հիմա աւելի մօտէն նայելով անոր, փառք կը մատուցանէ անոր ստեղծող Աստծուն, որ այս անգամ ալ պահեց ու պահպանեց զինքը Հալլէյի սպառնալիքներէն։

Այս գիսաւորին երեւումէն ի վեր, ամէն օր երկինքը մթնած է, ամպերը կ'որոտան, և անձրեւը հեղեղի պէս վար թափելով, կ'աւըրշտէ գիւղացիի կանանչ արտերը. օդն ալ ցուրտ է, այն աստիճան որ ջերմաչափը զերոյէն վեր 8—10 աստիճան բարձրացած չէ։ Շարունակական այս անձրեւներու պատճառաւ, ծակ-աչք գիւղացին սկսեր է գանգատ յայտնել ցանքէն. բայց ինչ որ ալ ըլլայ, այս տարուան ցանքը ամէն տարուան ցանքէն աղէկ է. անցեալները ցանքի մասին կուշտաչք շինականի մը հետ խօսած ատենս ըսաւ ինծի. «Այս տարի էնքան ցորեն պիտի գայ, որ ջրերու մէջ լեցնես գետեր կը կայնեցնէ։»

⁂ Պաշտօնական աղբիւրէ լուր կայ թէ Բալակցի Շաքէ անուն քիւրտը, որ անցեալ տարի դուրս հանուած էր Ռապաթի չէլէ Մուստաֆայի հողերէն, այս անգամ նորէն դառնալով գիւղը, ընդհարում մը ունեցած է չէլէին հետ և սպաննած է անոր տղան, մէկ ուրիշ ալ վիրաւորած է։ Տեղւոյն միւտիրը չկրնալով անոնց վէճը կարգադրել և նոր բաղխումներու առաջքը առնելու համար, կուսակալէն զօրք ուզեր է, որ երէկ ճամբայ ելաւ։

⁂ Շաբթուս սայլի մը վրայ դրուած՝ սպաննեալ քրդուհիի մը դիակը բերին այստեղ կառավարութեան ներկայացնելու. աս այն քրդուհին էր, որ քանի մը օր առաջ էրկանը և տագրայրերու ստիպումներու ներքեւ, համակերպած էր իր սիրականը սպաննել տալ Ռաստալանի մէջ։ Դէպքէն վերջ՝ այսինքն սիրականի սպանութենէն յետոյ քրդուհին փախած էր, բայց այս անգամ ձեռք անցնելով, ինք ալ զոհ կ'երթար իր պատուախնդիր եղբօր դանակին. Թուրքերը վերապահութեամբ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (46)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

(ՊՈԼՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ)

Գրեց՝ ԵՐՈՒԽԱՆ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄԵՐԺՈՒԱԾ ՍԷՐ

Ա.

Մէկ քանի մեծաբերձ թանթրաւենիներ, թթենիներ և ուրիշ պտղատու ծառեր վայրի խոտերու, ուղտափուշերու, ռազիաններու այդ վայրի ու անխնամ յատակէն վեր կը բարձրացնէին իրենց վարակոտ բուները, կարչնեղ ճիւղեր երկընցնելով օդին մէջ կանանչ և յուռթի, մենաւոր լքուած պարտէզին անհահաճոյ գեղջկութիւն մը ընծայելով։ Տնակին հանդիպակաց կողմը, հեռուն, ծառերէն անդին աչքը իսկոյն երեւան կը հանէր անհետացած շէնքի մը ցանցառ մնացորդները, անհարթ գետնի մը վրայ բոլորովին մերկ, պատի փլածքներ, հողէն դուրս ցցուած գերաններ ժանգոտ գամերով ծածկուած, սեւ խոռոչ մը որ անշուշտ երբեմնի գետնափոր մառանի մը մուտքն էր, չորցած ջրհեղջի մը լայնարաց մութ երախը, որմածեփերու ա՛լ քարացած շաղախուած թուլեր, վերջապէս բոլոր այն տխուր ու անշահ մանրամասնութիւնները զորս կը թողու բնակարան մը երբ ա՛լ մարդիկ դուրս կ'ելլեն անոր մէջէն և ան գոյութիւն ունենալէ կը դադրի, և անոր քայքայուն փտած անդամները մէկիկ մէկիկ կը բրցուին, կը քակուին, կը տարուին։ Յետոյ անձրեւը, ձիւնը, փուքը, արեւը յաջորդաբար կուգան մնացածին վրայ իրենց մթին ու քստմնելի դրոշմը զարնելու։

Պարտէզին կանանչ և վայրի ամբողջութեան հետ՝ գետնին այդ մասը իր լերկ, աւերածոյ, տրամալի մերկութեամբը որքան որ ալ ակներեւ հակապատկեր մըն էր, բայց իսկոյն կը զգայիր թէ անոնք երկուքն ալ, թէ՛ պարտէզը և թէ աւերակը, լքումի դատապարտուած էին գրեթէ միեւնոյն ժամանակ, շատոնցուընէ ի վեր։ Եւ իրօք, այդ գետնին վրայ ատեն մը կը բարձրանար Հ... գիւղին ամէնէն ջոջ ամիրաներէն մէկուն, Մաթոս ամիրային ապարանքը, ու արքայավայել ճոխութեամբ կ'ապրէր հոն Մարկոս ամիրային մրցակիցը, բայց որ անկէց շատ առաջ կործանման և մոռացման անդունդը գլորած էր։ Անկէց այդ կնամոլ եւ զեղխ ամիրային մահուընէն յետոյ, իր բոյնը, զոր խարդախութիւնը, կողոպուտը և յափշտակութիւնը միայն կրցած էին շինել ու կանգուն պահել, քայքայուեցաւ իր կարգին, բնակիչները քիչ քիչ տարտղնեցան՝ խեղճութենէ, անօթութենէ և յուսահատութենէ հալածուելով։ Աւելի հացի կարօտ քանի մը աղքատ ընտանիքներ բաւական ատեն իրենց գրգլիկներովը պատսպարուեցան անոր մէջ, վանելով երբեմնի ճոխութեան, պերճանքին և շքեղութեան յետին հմայքները, վառելու համար՝ տանը գերանները քակելով, շատ անգամ ծախելով զանոնք հրեայ գողերու, որոնք գիշերանց կուգային այդ ամիրայական սիւները փոխադրելու իրենց որջերը։ Աղքատութեան կրծող մագիլներուն տակ, ապարանքը քիչ քիչ հիւծեցաւ, օր մը մէկ կողմը, օր մը միւս կողմը ծռեցաւ ինկաւ, բնակիչները մէկ յարկէն միւսը փախան քանի քայքայումը փախստի մը պէս շէնքին մարմնին մէջ տարածուեցաւ հետզհետէ, մինչեւ որ օրին մէկը, անդուլ անձրեւներու յորդումին տակ խխում լճակ եղած, առաստաղը ահագին շառաչումով ինկաւ երկրորդ յարկին վրայ, որ այդ ճնշումին չտոկալով՝ ահարկու փոր մը դուրս տուաւ։ Ստորին յարկի յետին բնակիչները շէնքին այս քստմնելի յեղաշրջումին առջեւ ահաբեկ, ժողվեցին քուրջերնին ու փախան, ու ապարանքը ա՛լ այնուհետեւ քանի մը տարի մնաց բոլորովին իր ճակատագրին, լուռ ու մունջ դիմանալով փտտումի և կործանման ախտին, որ անոր ընդերքներն ու թաքերը կրծած կմախքը միայն ձգեր էր։ Բուերը, ջղջիկները իրենց կարեւորագոյն կայանը դարձուցին զայն, անոր մութ, պարապ, դիւային կլափներուն մէջ ամիրային անցեալ փառքը վայելով սգալի վայոցներով, մինչեւ որ վերջապէս օրին մէկը թաղապետութիւնը հասարակաց վտանգ մը նկատելով այդ խարխուլ և կիսափուլ շէնքին գոյութիւնը, դատապարտեց զայն գետնի հաւասար ըլլալու. գործաւորներու անգութ ջոլիր մը քանի մը օրուան մէջ կատաղաբար բրցուց քակեց ապարանքին վերջին կայերը, սենեակները բացուեցան, յարկերը վար ինկան, բեկորները սայլերով տարուեցան, շրջակայ աղքատները, որոնք ատեն մը ամիրային սեղանին բեկորները կը լկէին, հիմակ ալ անոր ապարանքին թափթփուքները առին տարին մրջնային ոգեւորութեամբ մը։ Յետոյ քանի մը տարի, պարապ գետնին վրայ մնացած ցիցերը, գերանները, աղիւսի, կղմինտրի կտորուանքներ, մարմարի բեկորներ, վերցուեցան անցորդ գնչուներու ձեռքով, որոնք Հ. գիւղին մէջէն իրենց ճանբան ատիկա ըրին մինչեւ այն օրը որ ուրիշ բան չմնաց եթէ ոչ գետնափոր մառանին սեւ խոռոչը և չորցած ջրհեղջին մութ երախը։ Յափշտակողներու ձեռքերը և քայլերը այս վերջնական հանումին եւ պարապութեան առջեւ պակսեցան, ցանցառցան եւ օր մըն ալ բոլորովին անյայտ եղան՝ յաւերժական անդորրութեան յանձնելով ամիրային ապարանքին օրրանը։

Բայց, այս բոլոր քայքայումներէն վերապրեցաւ, հեռուն, պարտէզին պատին տակ շինուած փոքր միայնակ տունը, ուր ատենօք ամիրային ձիապանները եւ կառապանները կ'ապրէին։ Ցորչափ ապարանքը կանգուն էր, աղքատները արհամարհանքով նայած էին այդ անշուք բնակարանին, ապարանքին լուսաւոր, օդաւէտ սենեակները նախամեծար համարելով։ Բայց երբոր ապարանքը օրհասի մատնուած էր, երկու աղքատիկ ընտանիք այդ տունը ապաստանած էին. մէկը ձկնորս Թումիկը իր կնկանը եւ երկու մանչ զաւակներուն հետ, միւսը Կիւլիւկ հանըմը և իր աղջիկը Սօֆին, որ դեռ շատ պզտիկ էր այդ փոխադրութեան թուականին։ Երկու համեստ ու խեղճ ընտանիքները խաղաղօրէն ու վերջնականապէս հաստատուեր էին այդ տան մէջ, որ երկու բաժանում ունէր իրարմէ բոլորովին անջատ, մէկը մէկ սենեակով, միւսը երկու։ Առաջինին մէջ լուացարար Կիւլիւկը տեղաւորուեր էր, երկրորդին մէջ ձկնորս Թումիկը։ Ժամանակ անցնելով, թաղեցին ա՛լ այդ տանը տէրերը սկսած էր նկատել Թումիկը եւ Կիւլիւկը, որոնք նոյն իսկ, օրին մէկը, պզտիկ նորոգութիւն մըն ալ դրած էին խարխուլ շէնքին, փլչելու վտանգին առաջքը առնելու համար։

Երբոր թաղապետութիւնը փլցնել տուած էր ամիրային ապարանքը, երկու տնուորները շատ վախցեր էին որ փորձանք մըն ալ իրենց նստած շէնքին գըլխուն կուգայ, ուստի աճապարած էին անոր վէրքերը գոցել ժամանակաւ մը համար։

(Շարունակելի)

կը խօսէին այս դէպքին վրայ և իրողութիւնը մինչ կը ջանային ծածկել։

** Շարթէօա սպաննուածի և վիրաւորի սայլերը չդադրեցան. այս անգամ ալ վիրաւոր Հայ մը դրուած սայլի մէջ կառավարութեան բերին, Մայիս 13ին Դրմերտի մէջ որջացող մուհաճիրները չայիրի վրայ զարկեր կոտրեր են նոյն գիւղացի հիրակոսի ոտքը. վէրքը ծանր է և եթէ մարդը չմեռնի կ'ըսեն թէ ոտքը կը թախթի։ Կուսակալը որ տակաւին տեղս կը գտնուի և նոյն օր այցելած էր տեղւոյս կառավարատունը, տեսած էր այդ վիրաւոր չինականը և իր ցաւը յայտնած էր. բայց չգիտեմ թէ այս անգամ կը հաւատա՞յ որ Քիւրտեր ու Թուրքերը հանդարտ չեն, թէ ո՛չ։

** Երէկ Խնուսէն տեղս հասան երկու գումարտակ հեծելազօրք. կ'ըսուի թէ 1-2 վաշտ ալ հետեւակ զօրք պիտի գայ. Թահիր փաշան ալ, կ'ըսուի, անոնց բարի գալստեան կը սպասէ իր փուշը ցոյց տալու ամէն անոնց, որոնք կ'աշխատին սահմանադրութեան կարգերը խանգարել և արդարութեան դէմ գործել։

** Այս անգամ նորէն նշանաւոր ոճրագործ Սէյիտը հետապնդող զօրքերը դարտակ վերադարձան, հետապնդումը թողլով յարմար ժամանակի մը։

** Սասնոյ դժբաղդ Փսանք գիւղախումբէն հասած թղթածրարներուն մէջէն կ'ելլայ Գ. Ն. տառագրութեամբ մայիս 5 թուով սա գիրը. «Հողային հարցը ինչ վիճակ առաջաւ, ժողովուրդը այլ եւ յուսահատած է։ Դաժպատրկչցիները տեսնելով որ իրենց հողերը ձեռքերնէն ելան և քիւրտերը խուլաններով զանոնք գրաւեցին, գիւղը թողլով երեսի վրայ դադթեցին, միայն Մկրոն մնացեր է, որովհետեւ քանի մը արտի դարու-քոչան ասոր անուան վրայ է։

«Նոր-Գեղցիներն ալ կինձոյի տղայ Ազիզի երեսէն գաղթելով հեռացան, որովհետեւ այլեւս չէին կրնար անոր տէրութը քաշել. 25 օր առաջ իր ընկերներով գիւղ կուգայ և բռնութիւններ բանեցնելով գիւղացիներուն վրայ Բուշրի սպանութեան վկայ եղողները կը ստիպէ որ երթան Պալլծօզի կառավարութեան և իրենց բազրերները փոխելով կինձօն ազատել տան, եթէ ո՛չ շատ բաներ պիտի հանէ իրենց գլուխը. ասոր վրայ խեղճերը չկրնալով դիմանալ այդ անզգամի վայրագութիւններուն, գիշերանց իրենց կնիկ ճժու ձեռք բռնած կը հեռանան գիւղէն և Մարաթթյի գետէն անցած միջոցին Խաչօ անուն վաթսունամեայ ծերուկը ջրամոյն ըլլալով կը խեղդուի։»

«Կինձոյի ընկերներէն երկուքը տեղւոյդ բանտէն ազատուելով իրենց տունը վերադարձան. կը լսենք որ կինձօ-ալ պիտի ազատուի. ան'ւ եկաւ տարաւ մեզի պէտք է հիմակուընէ մեր արեւուն արեւ ընենք։

«Ամսոյս 3ին Հազզոյէն լուր կուտան թէ Աղապօ աչիրէթէն Ամարիկ անուն քիւրտը որ իր ծննդավայր գիւղէն՝ Ասփէսէն՝ եկեր և Խալելան գիւղի մէջ հաստատուեր էր, գիշեր ատեն իր տան մէջ կը սպաննուի և մարմինն ալ կը կորսնցնեն։ Ոճրագործները գտնուած չեն։

«Պալլծօզի կառավարութեան պաշտօնեաներուն ինչ անուն տամ, եա ալ չգիտեմ, սահմանադրութեան վրայ լաւ չեն նայիր, Նամանաւանդ զապթիէ-մէմուրի յիւզպաշը Քեամիլ էֆէնտին առակելի հայատեաց մըն է, բողոքողները հայհոյելով, ծեծելով կը բանտարկէ ու կ'ըսէ. «Սուս, եալան սէօյլէրսին». նաեւ կը հեռացրէ թէ հայերէն խաֆիրութիւն չեն առներ քիւրտերը. անցեալ օր ալ կառավարատան մէջ ժողովրդեան կ'ըսէ թէ «առաջնորդարաններն բէվվէրուբենեն դուք երես առեր, քիւրտերու մասին գանգատ կ'ընէք»։

Պալլծօզէն հեռագիր մըն ալ եկած էր Հայոց առաջնորդին և կը գանգատէր դատարանի պաշտօնեայի մը դէմ, թէ կառավարատան մէջ «հայոց խաչին հայհոյած է». այդ հեռագրին վրայ առաջնորդը թագրիր մատոյց ընդհ. դատախազի օգնականին, որ նկատողութեան առնելով, հեռագրած է հոն քննութիւն կատարել և հաղորդել իրեն։

** Այսօր իրիկուան ժամը 10ին տեղւոյս կառավարչին փոխանորդը և թղթակցութեանց տեսուչը այցելեցին հայոց առաջնորդարանը, ուր ժամ մը մնալէ ետքը մեկնեցան։ Թահիր փաշան դեռ հոս կը գտնուի, կ'սպասենք իր գործունէութեան։

ՏԱՐՕՆՑԻ

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԿՐԵՏԷԻ ԽՆԴԻՐԸ

ՊՕՅՔՕԹԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ

Կրետական խնդրին լուծման վրայ նոր լուր մը չկայ, բաց ի հաւաստիքներէ, որոնք իրականութեան չեն փոխուիր սակայն։ Անհերքելի իրողութիւնը սա է որ պօյքօթը հետզհետէ կը սաստկանայ մայրաքաղաքիս մէջ, մեծ համեմատութիւններ առնելով։ Անաթոլիքոս Թախիտրոմոս կ'իմանայ թէ հելլէնական ապրանքներուն դէմ կատարուած պօյքօթին համեմատութիւն չի յայտնուիր դիւանագիտական շրջանակներու մէջ։ Եթէ երբեք պօյքօթը ատեն մըն ալ շարունակէ, մեծ տէրութիւնները պիտի բողոքեն։ Սապահ գիտել կուտայ թէ վերջիններս լուրը յերիւրուած է, քանի որ Պոսնա-Հերսէքի խնդրին առթիւ ոչ մէկ տէրութիւն բողոքեց, երբ պօյքօթ բացուեցաւ աւստրիական ապրանքներուն դէմ։

** Հելլէնական դեսպանը առջի օր Րիֆաթ փաշայի հետ ունեցած տեսակցութեան մէջ խնդրեց որ պօյքօթը դադրի, քանի որ այդ պատճառաւ թիւրիմացութիւններ կրնան ծագիլ երկու կառավարութեանց միջեւ։ Դեսպանը յարեց թէ Յունաստան լաւ զգացումներ կը տածէ Թուրքիոյ նկատմամբ։ Նախարարը պատասխանեց թէ չէր կրնար միջամտել պօյքօթին, ո՛րքան ատեն որ օրէնքի սահմանէն դուրս չէր ելլեր ան։ Րիֆաթ փաշա դեսպանին ուշադրութիւնը հրաւիրեց Յունաստանի մէջ կատարուած զինուորական պատրաստութեանց և ժողովրդական շարժումներուն վրայ, որոնք Կրետէի խնդրին հետ առնչութիւն ունին։ Դիտել տուաւ թէ ատկէ ծանրակշիռ հետեւանքներ կրնան առաջ գալ։

** Հելլէնական շոգենաւերու և ապրանքներու Պոլիս ժամանման առթիւ ամէն օր միջադէպեր կը պատահին։ Տէմթոնի ընկերութեան պատկանող Անկիլիօնա շոգենաւը վերջերս գնուած էր Ապահճօղլու անուն օսմ. հպատակ անձի մը կողմէ։ Ուստի նաւուն վրայ օսմ. դրօշ պարզուած էր։ Սակայն, բեռնակիրները և մավունաճիները կարծելով որ դրօշի փոփոխութիւնը դիտմամբ եղած էր, չուզեցին բեռը պարպել։ Հարկ եղաւ նաւահանգստի վերատեսչութեան դիմել, որ հաւաստեց թէ այդ նաւը օսմ. հպատակի մը ծախուած էր։ Այն ատեն բեռնակիրները դուրս հանեցին ուղեւորներու դոյքերը, բայց չուզեցին նաւուն ապրանքները պարպել, որովհետեւ վստահ չէին թէ որո՛նց կը պատկանէին անոնք։ Նաւավարները չփոխադրեցին նաեւ հելլէնական դրօշ կրող Հէրմինի շոգենաւուն ուղեւորները։ Մէկ քանի ժամուան պայքարէ մը յետոյ, ուղեւորները շոգեմակոյկով մը ցամաք ելան, բայց ստիպուեցան իրենց դոյքերը անձամբ փոխադրել։ Թուրք թերթ մը կ'ըսէ թէ յոյն նաւավարներն ալ միացած են թուրք նաւավարներուն՝ պօյքօթ մղելու համար ազգակից Հելլէններուն դէմ։ Օտար դրօշներ կրող նաւամիգները, որոնք մինչեւ հիմա կը փոխադրէին հելլէն շոգենաւերով հասնող ուղեւորները, պօյքօթի շարժման պիտի մասնակցին, նկատելով որ օսմ. հողին վրայ դրամ կը շահին և պէտք չէ որ հայրենասիրական զգացումներու խանչընդոտ ըլլան։ Պանհելլէնիք շոգենաւային ընկերութիւնը իր երթեւեկները դադրեցուցած է օսմ. ջուրերուն մէջ։ Տէմթոնի Եանուլաթօ ընկերութիւնն ալ պիտի արձակէ բոլոր պաշտօնեաները։ Ծօն Մաք Տաւալ ընկերութեան Իզմիրին շոգենաւը, առջի օր, չկրցաւ Ղալաթիոյ քարափին մօտենալ և նոյն իսկ խարսխանիլ մը մերժուեցաւ նաւահանգստի վերատեսչութեան կողմէ։ Շոգենաւը ստիպուեցաւ Սալը բազար երթալ և հոն ցամաք հանել 150 ուղեւորները, անգլ. դրօշ կրող նաւամիգի մը միջոցաւ։ Ապրանքները նաւուն մէջ կը մնան։ Կիրասոնի մէջ ալ պօյքօթ սկսած է։

** Ղալաթիոյ և Բերայի հելլէն վաճառատունները, գարեջրատունները, ճաշարանները և օթէլները պօյքօթի ենթարկուած են առջի օրուընէ սկսեալ։ Ղալաթիոյ մէջ պօյքօթ կը մղուի սա հաստատութեանց դէմ. Նէնի Տիննա, մեծ և փոքր Այնալը, Գարազուլ, Գամէլիա, Էրմիալօֆիա, Սրօնէք, Պիգանա, Փօսքօլօ և ուրիշ բազմաթիւ գործարաններ և օթէլներ, Բերայի մէջ՝ Սրօնէք, Գանուռը Էսասի։

** Հելլէնական շոգենաւային ընկերութեան մը գործակալը Սելանիկէն հեռագիր ստացած է, որուն համաձայն, պօյքօթը դադրած է այդ քաղքին մէջ։ Հելլէնական ապրանքները կը բեռցուին ու կը պարպուին։

** Չէնէր բնակող օսմ. հպատակ յոյն կին մը տեղւոյն մէջ խանութ մը ունի, զոր հելլէնահպատակ նպարավաճառի մը վարձու տուած էր։ Այդ վաճառատան դէմ պօյքօթ մղուելուն պատճառաւ, յոյն կինը ազդարարած է նպարավաճառին՝ խանութէն ելլել, նոյնիսկ երեք ամսուան վարձքի պահանջը չուզելով։

** Պօյքօթաժի յանձնախումբը վկայագիրներ յանձնեց կարգ մը թուրք վաճառատուներու և մէկ քանի օտար վաճառատուներու, այդ վկայագրով անոնց տէրերը կը յայտարարեն թէ հելլէն ապրանք չպիտի ծախեն։ Այդ պատճառաւ մէկ քանի հելլէն վաճառականներ պիտի դադրեցնեն իրենց վճարումները։

** Սելանիկի մէջ պօյքօթ ընողներուն պետը Քէրիմ աղա, որ քաղքէն դուրս այգի մը ունի, ամէն առտու էշով քաղաք կ'իջնէ եղեր, պօյքօթի գործին մղում տալու համար։ Գործը աւարտելէն յետոյ նորէն այգի կը դառնայ եղեր։

** Թէրճիմանը Հագիգաթ ժողովուրդին առաջնորդութեան դիմում կ'ընէ պօյքօթ ընող մավունաճիներուն և բեռնակիրներուն ի նպաստ հանգանակութիւն մը կատարելու համար, որոնք իրենց ապրուստէն կը զրկուին, հայրենասիրական պարտք մը կատարելու համար։

** Պաշտպան տէրութեանց դեսպանները, առջի օր, Բ. Դուռ երթալով, արտաքին գործոց նախարարին յայտարարեցին թէ տէրութիւնները համակարծիք են խնդրին վերջնական լուծման, Կրետէի Ազգ. Ժողովին գումարումէն յետոյ կամ երբ Կրետացիները օսմ. վեհապետական իրաւունքներուն և իսլամներուն ազատութեան դէմ արարք մը գործեն։

** Թեսալիոյ սահմանագլխէն հասած լուրերուն նայելով, ալպանիացի կամաւորներէ բաղկացած խումբեր երեւան եկած են Թեսալիոյ սահմանագլխին վրայ և զինուորական իշխանութիւնները չեն գիտեր թէ ի՛նչպէս վարուին։ Պատերազմական նախարարութիւնը խիստ հրամաններ ղրկած է՝ որպէս զի այդ խումբերը թշնամական արարքներ ի գործ չդնեն հելլէնական հողին վրայ։

** Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ հելլէն մամուլին զայրոյթը կ'աւելնայ։ Լրագիրները կառավարութենէն կը պահանջեն որ փութով առաջ տարուին զինուորական պատրաստութիւնները, ի պատասխանի Թուրքերու գրգռման։ Անոնք կը յայտարարեն թէ աւելի լաւ է ամէն ինչ աչք առնել և բնաջինջ ըլլալ քան թէ մինչ խաղալիկ դառնալ տէրութեանց և Թուրքիոյ անիրաւութեանց ու կեղեքումներուն զոհուիլ։ Նէրօպա, կը յարէ այդ թերթը, պէտք է գիտնայ որ եթէ Թուրքիոյ մէջ հանրային կարծիք մը կայ, Յունաստանի մէջ ալ հանրային կարծիք մը գոյութիւն ունի, որ արհամարհելի չէ բնաւ։ Նախարարական տագնապի մը զրոյցները կը հերքուին։

** Թերթ մը կ'իմանայ թէ Կրետէի գործադիր իշխանութիւնը տակաւին պատասխանած չըլլալով պաշտպան տէրութեանց ծանուցագրին, երդումի խնդրին առթիւ, Բարիզի, Լոնտոնի, Հռոմի և Բեդերսպուրկի դահլիճները որոշած են որ Անգլիա, Ֆրանսա և Իտալիա զօրք հանեն Կրետէ, իրենց որոշումը յարգել տալու համար։

** Բարիզի դիւանագիտական լաւատեղեակ շրջանակներուն մէջ կը հաւատուի որ, Հանեայէն հասած վերջին լուրերուն նայելով, կրետական կառավարութիւնը փափագելով միջադէպերէ խուսափիլ, տէրութեանց խորհուրդները պիտի ընդունի, որոնց համաձայնութիւնը կատարեալ է։

** Գ. Վէնիզէլոս օտար թերթի մը թղթակցին յայտարարած է թէ կրետական կառավարութիւնը մտադիր է Ազգ. Ժողովին հրաւէր կարդալու որ յունիս 28ի նիստին մէջ առանց երդումի ընդունին իսլամ երեսփոխանները և պաշտօնատարները, տէրութեանց բաղձանքին համաձայն։ Գ. Վէնիզէլոս համամիտ է որ Կրետէի Ազգ. Ժողովը այդ նիստէն յետոյ ցրուի անմիջապէս։

** Հանեայէն կը հեռագրեն Ժեօն Թիւրքի թէ բոլորովին անհիմն է որ կրետական կառավարութիւնը հաստատական պատասխան տուած է չորս տէրութեանց, իսլամ երեսփոխանները առանց երդումի ընդունելու մասին։ Կրետէի գործադիր իշխանութիւնը պատասխան չէ տուած պաշտպան տէրութեանց ծանուցագրին։ Գ. Վէնիզէլոս կ'ուզէ իսլամ երեսփոխանները ընդունիլ, բայց Գ. Միքելատաքիսի և Գ. Քօւնտուրաքի կուսակցութիւնները բուռն կերպով կ'ընդդիմանան։ Ազգ. Ժողովը պիտի տայ վերջնական որոշումը։ Կրետացիները շատ գրգռուած են, բայց ո և է դէպք չէ պատահած։ Կը հաւատուի թէ Կրետացիները դիւրաւ պիտի հնազանդին, եթէ սա համոզումը ունենան թէ տէրութիւնները վճռապէս պիտի գործեն։ Կղզին Յունաստանի կցուելու յոյսը կը նուազի տակաւ։

** Սելանիկի և Թուրքիոյ միւս քաղաքներուն մէջ բնակող հելլէնահպատակները արտօնուած են Յունաստան դառնալու։ Բայց Յունաստանի մէջ գտնուողները չեն կրնար Թուրքիա ցամաք ելլել։ Դէպի Վօլօ մեկնող շոգենաւերը լեցուն են Հելլէններով որոնք օսմ. հողէն կը հեռանան։ Մայրաքաղաքիս հելլէնահպատակներէն հինգ-վեց հոգի արտաքին գործոց նախարարութեան դիմելով, փափաք յայտնած են օսմ. հպատակութիւնը ընդունիլ։

** Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ, հակառակ պաշտօնական հերքումներու, դահլիճին դիրքը խախտած կը թուի։ Լաւատեղեակ շրջանակներու մէջ կը հաւատուի թէ ծանր անհամաձայնութիւններ ծագած են թագաւորին և նախարարութեան միջեւ։ Նախարարութիւնը վարկաբեկ եղած է ժողովրդեան մէջ, որովհետեւ անիկա կարգ մը միջոցներ ձեռք առած է՝ թագաւորին ժամանման առթիւ խանդավառ ցոյցեր չըլլալու համար։

** Հելլէն մամուլին մէկ մասը պայքար կը մղէ Աւստրիոյ, Ֆրանսայի և Գերմանիոյ դէմ, որոնք, այդ թերթերուն կարծիքով, հակահելլէն քաղաքականութեան մը կը հետեւին Կրետէի խնդրին մէջ, իրենց տնտեսական շահերը ապահովելու համար Թուրքիոյ մէջ։

** Պերլինէն Բ. Դուռ հասած հեռագրի մը համաձայն, տեղւոյն դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ կատարելապէս համամտութիւն կը յայտնեն Գ. Բիչոնի առաջարկին՝ խնդիրը հարթելու համար, և միակ միջոցը կը նկատեն կղզիին գրաւումը, թշնամութեանց առաջքը առնելու նպատակաւ։

** Պէյրութի մէջ մեծ ցոյցեր եղած են Կրետէի խնդրին առթիւ։ Քանի մը հազար հոգի իբր կամաւոր արձանագրուած են։

ՊԻՐԷՈՆԻ ԴԷՊՔԸ

Աթէնքէն հասած վերջին լուրերուն նայելով, հելլէն կառավարութիւնը որոշած է ընդունիլ ռումէն կառավարութեան պահանջումներուն մեծագոյն մասը։ Այսպէս, հելլէն կառավարութիւնը հատուցում պիտի ընէ Իմբէրաթօրուլ Թրաեանի կրած վնասներուն համար։ Ուղեւորներն ալ հատուցում պիտի ստանան։ Պիրէօնի նաւահանգստին վերատեսուչը և ոստիկանութեան տնօրէնը պաշտօնանկ պիտի ըլլան։

** Պուքրէշէն կը հեռագրեն թէ Պիրէօնի դէպքին առթիւ առաջ եկած յուզումը չէ հանդարտած տակաւին։ Մամուլը և հանրային կարծիքը այդ միջադէպով կը զբաղին շարունակ։ Բուռն զայրոյթ կը տիրէ այդ պատճառաւ։ Ռումանական կառավարութիւնը Իմբէրաթօրուլ Թրաեանի տօմարները բերել տուած է՝ ճշգրիտ քննութիւն մը կատարելու համար։

** Ռումանական մամուլը միաձայնութեամբ գոհացում կը պահանջէ։ Տիմինեացա թերթը կ'ըսէ թէ Աւստրիա և Գերմանիա նախաձեռնարկ եղած են՝ Աթէնքի կառավարութենէն կատարեալ գոհացում պահանջելու։ Նոյն լրագրին ըսածին նայելով, ռումէն կառավարութիւնը կը պահանջէ որ Եորկիոս Թագաւորին մէկ թիկնապահէն և կառավարական պաշտօնատարէ մը բաղկացած պատուիրակութիւն մը Քէօսթէնճէ երթալով Պիրէօնի դէպքի մասին գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնէ նախարարապետին ու արտաքին գործոց նախարարին։ Յետոյ հելլէնական շոգենաւով մեկնի նոյն պատուիրակութիւնը, առանց փոխադարձ այցելութիւնը ընդունելու ռումէն պաշտօնատարներու։ Ռումանական կառավարութիւնը կը պահանջէ որ Եորկիոս Թագաւորին մէկ թիկնապահը գտնուի այդ պատուիրակութեան մէջ, որովհետեւ ռումէն դրօշը նախատուած է։ Վնասի հատուցում չպիտի պահանջուի։ Մինէրվա թերթն ալ կը գրէ թէ Ռումանիա չուզեր փոխադարձ միջոցներու դիմել Հելլէններու դէմ։ Ռումէն կառավարութեան պահանջումները սա գլխաւոր կէտերուն մէջ կը կայանան. Հելլէն կառավարութիւնը պէտք է ներողութիւն խնդրէ Պիրէօնի դէպքին առթիւ։ Շոգենաւին վրայ յարձակող աւազակները պէտք խստիւ պատժուին։ Նաւուն կրած վնասները և գողցուած ապրանքներուն արժէքը պէտք է վճարուին։ Հելլէն կառավարութիւնը պէտք է հաւաստիքներ ընծայէ թէ ապագային ռումանական շոգենաւերը ո և է յարձակումի ենթակայ չպիտի ըլլան հելլէնական նաւահանգիստներուն մէջ։

** Ռումանիա հաստատուած Հելլէնները կը պախարակեն Պիրէօնի դէպքը։ Հելլէն գաղութներու պետերը ցաւակցական հեռագիրներ ղրկած են Կարօլ Թագաւորին և նախարարապետին։

ՀԱՍՈՅԹՆԵՐՈՒ ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆ

Օսմ. հեռագրական գործակալութիւնը կ'ըսէ թէ, հակառակ նոր տուրք մը դրուած չըլլալուն, ելմտական տարուան առաջին երկու ամիսներուն հասոյթները 9,000,000 ֆրանքի առաւելութիւն մը ցոյց կուտան, ելմտացոյցին մէջ եղած կանխատեսումներուն հետ բաղդատմամբ։ Կը կարծուի թէ, այս տարուան հունձքերուն յաջողութեան պատճառաւ, հասոյթներու առաւելութիւնը 40,000,000 ֆրանքէն աւելի պիտի ըլլայ ներկայ ելմտական տարեշրջանին մէջ։ Տուրքերու հաւաքման մէջ ի գործ դրուած բարեքարգումին և խիստ քօնթրօլին շնորհիւ ձեռք բերուած է այդ յաջողութիւնը։ Խորհրդարանական և ելմտական շրջանակներուն մէջ շատ լաւ տպաւորութիւն առաջ բերած է այդ իրողութիւնը։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսական դեսպանը, առջի օր, պատերազմական նախարարին այցելելով տեսակցութիւն մը ունեցաւ։ Պատերազմական նախարարը, իրիկունը ուշ ատեն, Բ. Դուռ երթալով, արտաքին գործոց նախարարին հետ տեսակցեցաւ։

ՉԷՍԹԸՐԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

Մ. Նահանգաց դեսպանը, առջի օր, Րիֆաթ փաշայի հետ տեսակցութիւն մը ունենալով, նախարարէն խնդրեց Սըվազ-Վան երկաթուղիի գիծին ծրագիրը փութով վաւերացնել։ Ինչպէս յայտնի է, Բ. Դուռը օրէնսգէտ-խորհրդականներու յանձնաժողով մը կազմած է, այդ ծրագիրը քննելու համար։

ՄԵՆԱՄԱՐՏԻ ՀՐԱՒԷՐ

Երէկուան «Վերջին Ժամ»ուն մէջ պատմած էինք Ներքին գործոց նախարարին և երեսփոխան Շէֆիգ-էլ-Մուէյեէտ էֆ.ի միջեւ ծագած բուռն վէճը։ Հալէպի երեսփոխան Ճէնանի պէյ, որ ուզած էր հաշտեցնել երկու հակառակորդները, Շէֆիգ-էլ-Մուէյեէտի կողմէ ինքզինքը նախատուած զգալով, մենամարտի վկաներ ղրկած է։ Այդ վկաներն են Սէրէզի երեսփոխան Միտհատ պէյ և Հալէպի երեսփոխան Պէհա պէյ։

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ
ՍԱՀՄԱՆԱԳԼԽԻՆ ՎՐԱՅ

Թուրքիոյ և Գարատաղի սահմանագլխին վրայ նոր միջադէպ մը պատահած է։ Տասնըհինգի չափ լեռնականներ Ալպանիայի կողմը անցած են ձիով և թուրք պահակատունի մը վրայ կրակ ըրած են։ Օսմ. զինուորները պատասխանած են։ Ոչ մեռեալ կայ և ոչ ալ վիրաւոր։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Նաբոլիէն կ'անցնին շատ մը ալպանիացի պարագլուխներ, որոնք գործօն մասնակցութիւն մը ունեցած են վերջին դէպքերուն մէջ։

** Զինուորագրութեան գործողութիւնները փութով առաջ կը տարուին Տիաքովայի մէջ։ Գոստովայէն կը հեռագրուի թէ 273 իսլամ և 40 ոչ-իսլամ զինուորագրուած են։

ՕՍՄ. ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐԸ

Օսմ. զբօսաշրջիկներու պատուիրակութիւնը, առջի առտու, այցելած է առեւտրական բարձրագոյն վարժարանը։ Կէսօրէն յետոյ Երեսփ. Ժողովի նիստին ներկայ գտնուած է։ Յետոյ արտաքին գործոց և առեւտրական նախարարութեանց պաշտօնատուները այցելած է։ Պատուիրակութեան մաս կազմող թուրք պաներ ներկայ եղած են Մայիսի մէջ կատարուած նշանաձգութեան փորձերու։ Պատուիրակութեան պետ Իսմայիլ Ճէնանի պէյ հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան ցաւակցութիւն յայտնած է Վիլլրէցօյի աղէտին առթիւ։ Նախարար Գ. Միլրան շնորհակալութիւն յայտնած է։ Վաճառականութեան և ճարտարարուեստի հանրապետական մարմինը, իրիկուան, հացկերոյթ մը տուած է ի պատիւ օսմ. պատուիրակութեան։ Առեւտրական նախարար Գ. Տիւբիւի կը նախագահէր։ Ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին օսմ. դեսպան Նայիմ փաշա, Երեսփ. Ժողովի նախագահ Գ. Պրիսօն, Ծերակոյտի նախագահ Գ. Տիւպօ, պատերազմական նախարար զօրավար Պրէօն, գաղթային նախարար Գ. Թրույեօ, ելմտական նախարարութեան խորհրդական Գ. Ռընօ, պատերազմական նախարարութեան խորհրդական Գ. Սարրօ և ուրիշ քաղաքային ու զինուորական բարձրաստիճան պաշտօնատարներ։ Հանրապետական մարմինին պետ Գ. Մասքիւրօ և օսմ. պատուիրակութեան պետ Իսմայիլ Ճէնանի պէյ բաժակաճառեր արտասանելով՝ անգամ մըն ալ չեշտած են Ֆրանսան և Թուրքիան իրարու միացնող ամուր կապերը։ Առեւտրական նախարար Գ. Տիւբիւի ի վեր հանելով Ֆրանսայի սիրալիր զգացումները Թուրքիոյ նկատմամբ, բաժակ պարպած է երկու երկիրներու առեւտրական յարաբերութեանց զարգացման համար և օսմ. պատուիրակութեան անդամներուն կենացը։

ՀԵՌԱՁԱՅՆԸ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պետական Խորհուրդը մօտերս պիտի զբաղի Պոլսոյ մէջ հաստատուելիք հեռաձայնի մենաշնորհին խնդրով։ Ամենէն նպաստաւոր պայմանները առաջարկած է դրամատէրերու խմբակ մը, որուն գլուխը կը գտնուի Իսթէրն Թէլէկրաֆ։ Այդ խմբակը, որ 200,000 ոսկիի դրամագլուխ մը ունի, հեռաձայնի ընդծովեայ հաղորդակցութիւն մըն ալ պիտի հաստատէ։ Օսմ. անանուն ընկերութիւն մը պիտի կազմուի այդ առթիւ։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԶՕՐՔԵՐԸ
ՇԱՐԺՄԱՆ ՄԷՋ

Սէրայովոյէն կը հեռագրեն թէ Աւստրիա ամէն օր զօրք կը ղրկէ դէպի հարաւային Հերսէք։ Աւստրօ-թուրք սահմանագլխին վրայ, Եէնի-Բազարի դիմաց, Մէթքովիչի մէջ, հիմա աւելի շատ զինուոր կայ քան Պօսնա-Հերսէքի կցման ատեն։ Տեղւոյն բոլոր վարժարանները պարպուած են՝ զօրքերը զետեղելու համար անոնց մէջ։ Սպաները խուլամներու տուները կը բնակին։

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ
ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Լոնտոնի լրագիրները կ'ըսեն թէ անգլիական կառավարութիւնը որոշած է պայքարիլ Եգիպտոսի ազգայնական շարժման դէմ։ Կը ծանուցուի թէ եգիպտացի նախարարները, Անգլիոյ հետ համախորհուրդ, Օրէնսդիր Խորհուրդին որոշումները նկատի չառնելով, ընդունած են այն օրէնքները, որով Եղեռնադատ Ատեանը իրաւունք պիտի ունենայ մամուլի, գաղտնի ընկերակցութեանց վերաբերեալ ոճիրները ու յանցանքները քննելու և ոստիկանական կարգապահութեան վրայ հսկելու։

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ

Հասան Գալէի (Էրզրում) մէջ պատահած ողողումները նախապէս ծանուցուածէն շատ աւելի ծանր են։ Մեռեալներուն թիւն աւելի շատ է։ Անցորդներ ալ զոհ գացած են ողողումներուն։ Դիակները քաղաքէն երեք ժամ հեռու տեղուանք կը գտնուին։ Փլատակները դժուարաւ կը մաքրուին։ Տնամիթով կը քանդուին ջուրերուն քշած ապառաժները։ Երեք հարիւր տունէ աւելի նորոգութեան կը կարօտին։ Հարիւրի չափ տուներ ալ փլցուելու վիճակին մէջ կը գտնուին։ Փլատակներուն տակէն կենդանիի բազմաթիւ դիակներ կը հանուին։ Արկածեալներու պատսպարման հոգ կը տարուի։ Փուռերը, որոնք քիչ վնասուած էին, հաց կը պատրաստեն, բայց ջաղացքները չեն կրնար գործել։ Ալիւրին գինը շատ բարձրացած է։ Կուսակալը Նպաստ կը խնդրէ արկածեալներուն համար։

** Էրզրումէն հասած պաշտօնական լուրերու համաձայն, յունիս 1ին ողողումներ պատահած են նաեւ Պուլզա-Բուլէք մէջ։ Տասնըհինգ տուներ փլած են։ Նիւթական վնասներուն քանակը յայտնի չէ։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ
ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հօտէյտայէն Տէքէօ Օրոմանի կը գրեն. «Եգիպտացի գործակալներ, ճարտարօրէն ցրուած, գործօն քրօբականտ մը կ'ընեն հարաւային Արաբիոյ սուլթանութիւնները իրարու միացնելու համար, Մեծն Բրիտանիոյ իրական թեւարկութեան ներքեւ։ Այդ փոքր պետութեանց միացումը դիւրին բան չէ։ Ուստի հաշտարար համաձայնութեան մը վրայ յոյս դրուած է։ Այդ նպատակին հասնելու համար սա անվրիպելի մեթոտին կը դիմեն. անոնց ներքին վէճերը ու հակառակութիւնները սաստկացնել։ Այսպէս կը բացատրուի հարաւային Արաբիոյ պառակտեալ վիճակը, որուն ճշմարիտ պատճառը անյայտ կը մնայ շատ անգամ։ Ամենադէշ աղէտներու մատնուած, այդ Էմիրները և Շէյխերը ի վերջոյ կարգադրութիւն մը պիտի ընդունին, քիչ մը կարգ կանոն մտցնելու համար իրենց գործերուն մէջ։ Այս միջոցիս տիրող խառնաշփոթութիւնը, որ անճշմարտանման կը թուի, վերեւ յիշուած համաձայնութեան նախաքայլը պիտի ըլլայ։ Քիչ ատենէն, Արաբներուն համար փրկութեան միջոց մը պիտի ըլլայ անգլիական կամ ուրիշ պետութեան մը թեւարկութիւնը ընդունիլ, խաղաղութիւնը ձեռք բերելու համար։»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐ

ԴԱՆՁ ՄԸ.— Ռուսճուքի քաղաքապետութիւնը Եէնի-Բազարէն մէկ քանի թուրք վաճառականներու արտօնութիւն տուած է հետազօտութիւններ կատարելու Բաղկրատի Թօբլաք գիւղին մէջ, ուր իրենց ծնողքներուն կողմէ գանձ մը թաղուած է ռուսօ-թուրք վերջին պատերազմին ատեն։ Գանձը մէկ քանի ամուլ ոսկի և արծաթ դրամներէ կը բաղկանայ եղեր, հինգ միլիոն ֆրանքի արժէքով։ Այդ գանձին գաղտնիքը յայտներ է Պուլկարիայէն ծեր թուրք մը, որ վերջերս Ատանայի մէջ մեռած է։

ԱՌԽԱՆԴՈՒՈՒՄԻ ՓՈՐՁ.— Երկու հոգի, ձի հեծած, երկու դիւրահաղորդ կիներու հաճելի ընկերակցութեամբ, Ալէմտաղի կ'երթային, երբ ճամբան յարձակում կրեցին գիւղացիներու կողմէ, որոնք կ'ուզէին առեւանգել այդ ցնծուհիները։ Ձիաւորներէն մէկը, զայրացած, րէվօլվէրը պարպեց յարձակողներէն մէկուն վրայ, որ ծանրապէս վիրաւորուեցաւ։ Երկու ձիաւորները իրենց ընկերուհիներուն հետ շարունակեցին ճամբանին։

ՔՍԱԿԱՀԱՏ.— Անցեալ օր, քսակահատները շորթեցին ռուս կնոջ մը ձեռքի քսակը, որուն մէջ 860 րուպլի և երեք ֆրանսական ոսկի կը գտնուէին։

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

ԱՀՄԷՏ ՍԱՄԻՄ ՊԷՅԻ
ՍՊԱՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՔՔԸ ՓԱՇԱՅԻ
ԵՒ ԽԱԼԻԼ ՈՒ ՌԱՀՄԻ ՊԷՅԵՐՈՒ
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԸՆԴՀ. ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՊԻՒՏՃԷՆ

Օսմ. Երեսփ. Ժողովը երէկ իր 118րդ նիստը գումարեց Նախագահութեամբ Ահմէտ Րիզա պէյի։ Դահլիճը գրեթէ ամբողջութեամբ ներկայ էր, ինչպէս նաեւ Ընդհ. Ապահովութեան տնօրէն Կալիպ պէյ, որուն պիւտճէն վիճաբանութեան պիտի դրուէր։

Նախ խօսք տրուեցաւ Ապահովութեան պետին։

Կալիպ պէյ.— Թուրքիոյ մէջ, ինչպէս յայտնի է, սակէ առաջ գրեթէ կանոնաւոր ոստիկանական կազմակերպութիւն չունէինք. կարգ մը մարդիկ կը գործածուէին իբրեւ ոստիկան և գամիսէր. երբ պաշտօնի կոչուեցայ ուզեցի կանոնաւորել այս ամէնը. ուստի մասնաւոր արտօնութիւնով այցելեցի եւրոպական գլխաւոր մայրաքաղաքները և քննեցի անոնց ոստիկանական կազմը։ Մասնաւորաբար ուշադրութեան առարկայ ըրի Վիեննայի ոստիկանութիւնը։ Հետեւաբար նոր ծրագիր մը պատրաստեցի, որուն համար 130,000 ոսկի պէտք է, բայց ելեւմտական նախարարը միայն 50,000 ոսկի տրամադրեց։ Մասնաւորաբար այս գումարով ոստիկաններու ամսականներուն վրայ յաւելում պիտի ընեմ և մեր պաշտօնատունը պիտի կանոնաւորեմ։ Առանց իմ անձս նկատի առնելու, ըսեմ թէ՝ այս պաշտօնի Միւտիրին որոշուած ամսականը (96,000 ղրուշ) քիչ է, ինծի համար կարեւորութիւն չունի, ես զինուորական եմ, գուցէ տարի մը կամ երկու տարիէն մեկնիմ և ուրիշ մը գայ։

Պասրի պէյ ըսաւ մասնաւորաբար թէ Թուրքիոյ ոստիկանութիւնը երբե՛ք լաւ տարրերէ կազմուած չէ. ֆէսերնին ծուռ, երբե՛ք ոստիկանի կերպարանք չունին. վերջապէս մարդու պէս փոլիս չկայ աւելցուց Պասրի պէյ։

Սըրտզը պէյ մասնաւորաբար առաջարկեց ժողովին, որոշել թէ ընդհ. ապահովութեան անօրէնութիւնը ուրո՛յն վարչութի՛ւն մըն է թէ Ներքին գործոց Նախարարութեան կապուած է. ասիկա ճշդենք որպէս զի պիւտճէն ըստ այնմ քննենք. պէտք է որոշել թէ գաւառներու ոստիկանները որո՞ւ կապուած պիտի ըլլան. կուսակալներո՞ւն թէ՝ ընդհ. ապահովութեան։

Թալեաթ (Էտիրնէ) յայտարարեց թէ՝ առանց որոշ օրէնքի կազմակերպութիւն չըլլար. մինչեւ այսօր ճշդուած չէ ոստիկանի մը կամ քոմիսէրի մը պարտականութիւնները. և մինչեւ այսօր ոստիկանները չատ մը անվայել ընթացքներու մէջ կը գտնուին։ Որոշուած չէ նաև թէ գաւառական ոստիկանութիւնները ո՛րկէ կախում ունին. մենք կ'ըսենք կոր որ կուսակալները իրենց նահանգի անդորրութեան պատասխանատու են. լաւ, ի՛նչպէս պատասխանատու ըլլան երբ ոստիկանները իրմէ կախում չունին. չատ անգամ դատական նախարարութեան պաշտօնեաներն ալ համամիտ չեն իրարու հետ այլեւայլ խնդիրներու առթիւ։ Անցեալ տարի Ատանայի պէս դէպքի մը առջեւ ոստիկանները անճրկեցան և բան մըն ալ չըրին, ինչո՞ւ միայն քաղաքային պաշտօնեաները յանցաւոր նկատուին այդ և նմանօրինակ դէպքերուն մէջ և առաջարկեց ոստիկանական կազմակերպութիւնը կատարել որոշ օրէնքով մը։

Բիզա Սիւլհի (արաբ).— «Սէտայի Միլլէթ»ի խմբագրապետը սպաննուեցաւ, մինչեւ այսօր, ինչպէս կը տեղեկանանք թերթերէն, մարդասպանը դեռ ձերբակալուած չէ. ասանկ դէպքեր մեր երկրին ներքին ու արտաքին քաղաքականութեան կը վնասեն. հետեւաբար ի՛նչ որ է բուն ճշմարտութիւնը հոս պէտք է պարզաբանուի. բնականաբար Կալիպ պէյ չատ մը տեղեկութիւններ ունի. թող հարկ եղած բացատրութիւնները տայ մեզի։

Սըրտզը պէյ ըսաւ թէ հարկ չկայ պիւտճէի առթին խնդիր յարուցանել. միայն եթէ անհրաժեշտ կը նկատուի, Ներքին գործոց Նախարարին հարցում ուղղուիլը առաջարկող թագրիր մը կը տրուի։

Ժողովը մերժեց Սըրտզը պէյի այս տեսակէտը։

Լ. Միքրի ըսաւ թէ հաստատեալ օրէնքներու հակառակ է բերուած պիւտճէն. ընդհ. ապահովութիւնը կապուած է Ներքին գործոց Նախարարութեան և հետեւաբար այս կերպ պիւտճէ մը չի կրնար բերել. չատ չատ ռուիրական միւտիրութիւն մըն է. երկրի մը ընդհ. անդորրութեան պատասխանատուն Ներքին գործոց Նախարարն է, ինչպէս որ գաւառներու պատասխանատուն կուսակալներն են. ի՛նչ ազդեցութիւն կ'ունենայ կուսակալ մը երբ տեղւոյն ոստիկանութիւնը համարատու պիտի ըլլայ կեդրոնին։ Սակայն ընդհ. ապահովութեան տնօրէնութիւն մը կազմելով երկրին ապահովութիւնը հաստատուած չի կրնար ըլլալ, ամէնքս ալ խորին և անկեղծ ցաւով իմացանք այդ սպանութիւնը. հոս կուսակցութեան խնդիր չկայ և այս առթիւ հակառակ մեծամասնութեան ընդդիմադիր ըլլալուս, ես իմ չնորհաւորութիւններս կը յայտնեմ Խալիլ պէյի, Թերթերուն միջոցաւ ըրած յայտարարութեանը համար. ցաւակցութիւններս ընդհ. ապահովութեան տնօրէնին որ դեռ չէ ձերբակալած մարդասպանը, երբ մանաւանդ այդ ոճիրը գործուած է բազմամարդ տեղ մը. պահականոցի մը առջեւ։ Ասկէ վերջ ես ի՛նչպէս ապահով զգամ անձս. ո՛վ կրնայ ինծի վստահեցնել թէ գնդակ մըն ալ ինծի չպիտի ուղղուի։

Գօզմիտի.— Ի՛նչ զգացումով ընդհ. ապահովութեան անօրէնութեան պիտի տանք մեզմէ ուզած այս դրամը երբ այդ գումարը, ինչպէս կ'երեւի, աղէկ չէ գործածուեր. այսօր ազգը կ'ըսէ թէ՝ հայրենիքի ծառայող ուժ մը՝ Ահմէտ Սամիմ պէյ սպաննուեցաւ, ո՞ւր է ոճրագործը. ասոր համար Դահլիճը և Ներկայ Ժողովականները առանց բացառութեան կը ցաւին. բայց այդ սպանութենէն աւելի մեծ վնաս մը կայ և ան ալ աս է թէ այդ սպանութենէն յետոյ ամէնուն բերանն է Իթթիհատ Թէրաքքը կուսակցութեան անունը, բան մը որ ինչպէս ըսի չատ ցաւալի պարագայ մըն է, երբ ամէնքնիս ալ գիտենք թէ այդ կուսակցութիւնը այնքան նուիրական է ամէն օսմանցիի աչքին, քանի որ ան բերաւ այս ազատութիւնը, ան էր որ տապալեց բռնապետութիւնը և հետեւաբար ատով կ'արատաւորուի այդ կուսակցութեան անունը, որ պէտք էր բարձր մնար ամէն բանէ. Իթթիհատ Թէրաքքըի անունը՝ իբրեւ քաղաք. հակառակորդը սպաննուողին, ամէնուն բերանն է. ես կը ցաւիմ, ճշմարիտ և անկեղծ ցաւով մը, եթէ այս արատը մնայ. չեմ ուզեր որ Գօմիտէին անունը մինչեւ վատ մարդասպանի մը անունին հաւասարեցուի։ Ցաւալի է մանաւանդ ընդհ. ապահովութեան տնօրէնը, որ մինչեւ այսօր չէ կրցած ձերբակալել յանցաւոր մը՝ երբ ան ժամը մէկուկէսին բազմամարդ տեղ մը ոճիր մը կը գործէ և այսպէսով թոյլ կուտայ որ արատաւորուած մնայ Գօմիտէն։ Ահմէտ Սամիմ մեռաւ, հոգ չէ. կ'երեւի թէ անոր օրը հասած էր. բայց ազգը ատկէ աւելի մեծ վնաս մը կրած է, ապահովութեան կողմէ։ Ընդհ. ապահովութեան տնօրէնը իրեն չատ մօտ՝ մայրաքաղաքի ապահովութիւնը մէկ կողմ ձգած, գաւառներու ոստիկանական կազմի մասին կը խորհի. ասիկա ցաւալի է։

Սայիտ Հօճա ըսաւ թէ՝ անկարելի է ոճիր մը անմիջապէս վերագրել ասոր կամ անոր, երբ դեռ քննութիւնները աւարտած չեն։ Ես աւելի կը կարծեմ թէ անցեալ տարուան Հասան Ֆէհմիի և Ահմէտ Սամիմի սպանութիւններուն միջեւ նմանութիւն մը կայ, երբեք կուսակցութիւնը ասանկ բան չըներ. բայց յանցաւոր կ'ըլլայ երբ իր մէջէն մէկը կ'ելլէ և այդ գրողին գաղափարին հակառակութիւնը յայտնելու համար կը սպաննէ։ Բայց խստիւ կը մերժեմ ամբողջ կուսակցութեան համար եղած ամբաստանութիւնները։ Միայն կը խնդրեմ որ Կալիպ պէյ ինչ որ գիտէ այս մասին, հրապարակաւ յայտարարէ։

Ցետոյ յաջորդաբար խօսեցան Իսմ. փաշա, Արթին և Իսմ. Հաքքը (Ամասիա). այս վերջինը մասնաւորաբար դիտել տուաւ թէ երկրին մէջ ապահովութիւն չկայ. դրամագլուխի ատէր եւրոպացիները Թուրքիա գալու կը քաշուին. քիչ մըն ալ եւրոպական թերթերուն կարծիքներուն ուշադրութիւն ընենք, ըսաւ։

Բահմի պէյ.— Գօզմիտի էֆ. մէկ քանի անգամ կրկնեց թէ՝ Իթթիհատ Թէրաքքը կուսակցութեան մասին կասկածներ կան և անմիջապէս աւելցնելով թէ՝ չի հաւատար. Գօզմիտի էֆ. թէ՛ կասկածներ կը յայտնէ և թէ կ'ըսէ թէ չի հաւատար. եթէ վստահ է որ Իթթիհատ Թէրաքքըն չէ, թող մաքէն այդ տեսակ կասկածներ չանցնէ. խիղճը հանդարտ մարդը ատանկ կասկածներ միտքէն չանցներ. ես կը վստահեցնեմ ձեզի թէ Իթթիհատ Թէրաքքը կուսակցութեան անդամներուն բոլորն ալ առ հասարակ խորին ցաւ զգացած են. բայց ասիկա կարգ մը մարդոց գործին չի գար և կ'աշխատին կասկածներ ներմուծել նոյն կուսակցութեան մասին։ Ինչու Ահմէտ Սամիմ պէյ կուսակցութեան կողմէ պիտի սպաննուի, երբ ան ոչինչ ըրած է կուսակցութեան. արդեօք մէկ քանի անգամ Սէպայի Միլլէթի մէջ խորհրդարանական Մ. և Ց. կուսակցութեան վստահութիւնը վայելող կառավարութեան դէմ գրելով խմբագի՞ր կը մեռցնեն. եթէ կուսակցութիւնը մարդ սպաննել ուզէր՝ թերթերու մէջ իրեն մասին գրուածներուն պատճառաւ, մինչեւ հիմա պէտք էր չատ աւելի մարդ մեռցնէր. մինչեւ այսօր դէմ գրեցին ու կը գրեն և կուսակցութեան դէմ ժողովուրդը գրգռել կ'ուզեն. նոյն իսկ հոս, այս ժողովին մէջ մարդիկ կան որոնք դէմ խօսեցան ու գրեցին. եթէ հակառակորդ սպաննել պէտք ըլլար Ահմէտ Սամիմը պիտի սպաննէր. անկէ չա՛տ աւելի վատ ու վնասակար հակառակորդներ կային։ Ինչու կարգ մը դէպքերու հեղինակները չփնտռուեցան. երեւան հանուելու ձեռնարկներ չեղան. ինչու Չրաղանի պալատի հրկիզումին առթին՝ կուսակցութիւնը խնդիրին մէջ չխօթեցիք. ինչու անոր մասին հարցապնդում չըրիք, (Հօճա Վէհպի.— Օլաճա՛գ, օլաճա՛գ) և հիմա այս սպանութեան մասին անմիջապէս հարցումներ կ'ուղղէք։ Արդեօք հոս կամ ուրիշ տեղ անմիջապէս ո և է ոճրի հեղինակները կը ձերբակալուի՞ն եւ երեւա՞ն կը հանուին։ Սելանիկը որ հին օրերու մէջ երեք նահանգներէն մէկն էր և հոն ամէնէն աւելի բարեկարգուած էր ոստիկանութիւնը՝ որպէս զի եւրոպական միջամտութեան տեղի չտրուի եւ հակառակ այս ամէնուն, ամէն օր Ցոյն մը Պուլկարը եւ Պուլկար մը Ցոյնը կ'ըսպաննէր. բայց ամէն ատեն ոճրագործը չէր ձերբակալուէր։

Գօզմիտի.— Արդեօք ատով ակնարկութի՞ւն կ'ընէք ինծի. չատ կը ցաւիմ, պէտք է գիտնաք որ երբե՛ք ես գօմիտէի անդամ եղած չեմ ձեզի պէս։

Վարդգէս (պոռալով).— Գօզմիտի էֆ. այդ գօմիտէները թէնէզիւլ չըրին ձեզ իրենց մէջ ընդունելու համար (ծափեր)։

Բահմի (չար.).— Գօզմիտի էֆ. ի՛նչ ընել կ'ուզէք, երբ Ահմէտ Սամիմի սպանութենէն վերջը թերթը գոցեց. ատով թե՛րթ կը գոցուի. մարդ կրնայ նոր խմբագրապետ մը պաշտօնի կոչել։

Գօզմիտի.—Եթէ ինծի սպաննէին աւելի լաւ կ'ընէին կարծեմ։ Եթէ երբեք կուսակցութիւնը ընել ուզէր, կ'երթար պահականոցի մը առջեւ, բազմամարդ փողոցի մը մէջ կը սպաննէր. բայց Գօզմիտի ուրիշ կերպ կ'ուզէ մտածել և անպատճառ կասկածիլ կ'ուզէ։

Վարդգէս.— Ահմէտ Սամիմի սպանութեան պարագան ո՛չ ոքի ձեռքը կրնայ իբրեւ փաստ ծառայել, կասկածելու համար այս կամ այն կուսակցութեան մասին։ Գօզմիտի էֆ. անանկ մը կը յայտարարէ որ, իբր թէ կ'ըսէ բայց չի հաւատար և ամէն բան կողմնակի ճամբաներով հասկնալ կ'ուզէ. ամէն բանին մէջ միտք ըլլալու է. ճակատ ճակատի ըսելու է։ Ամէն մարդ գիտէ թէ՝ այն կուսակցութիւնը որուն համար կասկածներ կ'ըլլան, թէ՛ ինք և թէ իրմէ բղխած կառավարութիւնը, երկու տարիէ ի վեր ամէն ջանք թափեց երկրին անդորրութիւնը պահպանելու և խաղաղութիւնը հաստատելու համար. արդ, գիտնալու էինք որ այդ կուսակցութիւնը երբե՛ք այս տեսակ բան մը չպիտի ընէր (ծափեր)։ Ահմէտ Սամիմ պէյը ես ալ կը ճանչնամ և չատ կը ցաւիմ իր մահուան վրայ. բայց արդէն գործուած ոճրին վրայ, աւելի մեծ ու ահեղ ոճիր մըն ալ չաւելցնենք մտքերը յուզելով։ Կառավարութիւնը ամէն կերպով պատասխանատու բռնելը կը հասկնամ, բայց այս ոճիրը բերել կապել կուսակցութեան մը անունին, ատով ա՛լ աւելի վնասել է երկրին (պրաւօ՛)։ Ես ալ գիտեմ որ գաւառներու մէջ անապահովութիւն կը տիրէ, բայց գիտեմ նաև թէ ամէն բան մէկ անգամէն տեղի չունենար Սահմանադրութիւն եկաւ ըսելով. անուրանալի է որ դահլիճը այս երկու տարուան մէջ իր ձեռքէն եկածը ըրաւ երկիրը խաղաղեցնելու համար. (Միւֆիտ.— Այդքան գովելու տեղը կա՞յ կառավարութիւնը. Ատանայի Ասաֆը ինչո՞ւ չկախեց. չէ՞ր կրնար) արդեօք Միւֆիտ պէյ զիս փորձե՞լ թէ պռօվօքէ ընել կ'ուզէ. բայց այդպէսով չի կրնար իմ հայրենասիրութիւնս կասկածի տակ ձգել։

Խալիլ պէյ ըսաւ թէ զգացումներէ տարուելով, ասոր անոր դէմ կասկածիլը ուղիղ չէ. ատով երկիրն է որ կը վնասուի. Ահմէտ Սամիմ պէյի սպանութեան հետեւանքով հարկ չկայ ըսել թէ՝ ապահովութիւն չկայ. ասով երկիրը կը վնասուի և եւրոպական դրամագլուխի տէրերը չեն գար Թուրքիա։ Հասան Ֆէհմիի սպանութեան առթին ալ Մ. և Ց. կուսակցութենէն կասկածուեցաւ, բայց վերջէն տեսնուեցաւ թէ ասոնք բռնապետութիւնը վերադարձնել ուզողներ էին։ Այս երկրին օգտին աշխատող կուսակցութի՞ւնն է որ մարդ պիտի մեռցնէ. նախորդ ռէժիմին այս կուսակցութիւնը կրնայ մարդիկ սպաննած ըլլալ, բայց Սահմանադրութենէն վերջ անիկա փոխեց իր ծրագիրը. ի՛նչ պատճառ ունի Մ. և Ց. կուսակցութիւնը սպաննելու համար Ահմէտ Սամիմը։ Ինչպէս յայտարարած եմ, եթէ ստուգուի որ Մ. և Ց. կուսակցութիւնը կատարած է այս սպանութիւնը, մենք այդ փարթիին վերաբերողներս կը քաշուինք անկէ։ Բայց կը կրկնեմ դարձեալ թէ Սահմանադրութեան համար աշխատող կուսակցութիւն մը ասանկ ոճիր չգործեր. ասոր մէջ տրամաբանութիւն չկայ։ աւելի խելքի մօտիկ կ'ըլլայ կասկածիլ անոնցմէ, որոնք այս երկիրը ուրիշ ճամբաներու կ'ուզեն առաջնորդել։

Իսմ. Հաքքը (Կիւմիւլճինէ) առաջարկելով որ ժողովը դեռ պէտք է սպասէ քննութեան ելքին, ըսաւ թէ օսմ. երեսփոխանութեան համար մեծ անկում մըն է այդքան մեծ նշանակութիւն և կարեւորութիւն տալ կուսակցութեան մը որ նիւթական ոյժ մը չի ներկայացներ այլ եւս. մենք միայն ուշադրութիւն ընելու ենք որ քննութիւնը անաչառ կերպով կատարուի և տարբեր ձեռքեր չմտնեն մէջը և առաջարկեց մինչեւ հիմա կատարուած հարցաքննութեանց թուղթերը բերել տալ, քննել և եթէ ստուգուի որ ոճիրը քաղաքական է պատասխանատու բռնել Դահլիճը և Բաբը. Առաջարկ մը յանձնել։

Հաքքը փաշա պարզելով առարկութեան տեսակէտը, ըսաւ թէ Ահմէտ Սամիմի ընտանիքը հոս հոն տարածած է թէ գօմիտէն է ըրողը։ Ասիկա բնականաբար սխալ է. մանաւանդ առանց քննութեան մը ելքին սպասելու՝ մէկը դատապարտելը բոլորովին սխալ է. մենք ալ ի բոլոր սրտէ կը ցաւինք։ Բայց ինչպէս ըսի, ո՛չ ոք առայժմ կրնայ բացարձակ կերպով դատաստաններ ընել. երբեք կարելի չէ ընդունիլ որ Ահմէտ Սամիմ սպաննուած է գօմիտէին դէմ մէկ քանի անգամ գրած ըլլալուն համար. ո՛չ ալ կարելի է ըսել թէ յետին մտքերու տէր մարդոց գործ է. քննութեան արդիւնքէն վերջ ո՛վ որ երեւան ելլէ խըստութեամբ պիտի պատժուի։ Ամէն բան կուսակցութեան մը վրայ չեն բեռցներ, երբ այդ կուսակցութիւնը այնքան օգտակար եղած է. և կամ եթէ կուսակցութեան մէկ անդամը գտնուած է ոևէ սխալի մէջ՝ այդ չնշանակեր թէ կուսակցութիւնը ամբողջ յանցաւոր է կամ մեղսակից։ Կը վստահեցնեմ որ կառավարութիւնը կ'աշխատի ոճրագործը գտնելու. իսկ երկրին ապահովութիւնը այնքան ալ քննադատելի և չհաւնուելիք չէ. կրնաք երբ որ ուզէք այս առթիւ դարձեալ հարցապնդել։

Կէս օրէ վերջ ժողովը նոյնութեամբ վաւերացուց հանր. ապահովութեան պիւտճէն։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԳ. ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Մուշի դաշտին մէջ երկու Հայեր մորթուած են նորէն։ Պարբերաբար հասնող ոճիրներու այս լուրերէն եթէ ջղայնոտած չըլլայի —ինչպէս անշուշտ միւս բոլոր Հայերը— սահմանադրական երկու տարիներու հայ մամուլին էջերը պիտի թղթատէի համբերութեամբ՝ տեղովը, անունովը, թուականովը արձանագրելու համար բոլոր այն ոճիրները որոնք գործուեցան օսմ. սահմանադրութեան բարձր հովանիին տակ, և վստահաբար գիտեմ որ բաւական երկար, հարիւրներու հասնող ցանկ մը պիտի ունենայի՝ արժանի ներկայացնելու Ներքին գործոց Նախարար Թալաթ պէյի։ Այդ ցանկը ինքնին պիտի նշանակէր ամբողջ կոտորած մը, ոչ թէ մէկ անգամէն կատարուած, այլ կամաց կամաց, անաղմուկ, լուռ մնջիկ, հոս մը աս գիւղին անկիւնը, հոն մը աս արտին մէջ, ուրիշ մը լեռան մը վրայ, չորրորդ մը ճամբան, տարբեր ժամանակներու մէջ, իրարմէ անջատաբար, չնչին, աննշան բաներու պէս։ Բայց եթէ անհատի մը համար դժուար է այս ցանկը պատրաստելը, նոյնը չէ Պատրիարքարանին համար, որուն նոյն իսկ պարտականութիւնն է սահմանադրական երկամեայ րէժիմին միջոցին Հայաստանի մէջ մորթուած Հայերուն վիճակագրութիւնը կազմել՝ դիւանատանց փոշիներուն տակէն դուրս հանելով անոնց տեղեկագիրները, և զայն ներկայացնել ուր որ անկ է, ի փառս և ի պարծանս օսմ. մեծապանծ սահմանադրութեան։ Բայց դժբախտաբար մեր Ազգ. Պատրիարքարանին մէջ ծուլութիւնն է որ միահեծան կը տիրէ, մինչդեռ այդ կարգի վիճակագրական պաշտօնագիր մը պերճախօս ապացոյց մը պիտի ըլլար հայ ազգին ձեռքը՝ օսմ. սահմանադրութենէն տեսած իր անհուն անսահման բարիքներուն...։

Խօսքը մէջերնիս, 1895—96ի կոտորածային ընդարձակ ձեռնարկէն ետքը, Ապտիւլ-Համիտ իր հաւատարիմ հայ հպատակներուն հանդէպ տարբե՛ր քաղաքականութեան մը հետեւեցաւ. Նրբամիտ մարդ, հասկցաւ զանգուածային ջնջումներուն անպատեհութիւնը։ Թէեւ քրիստոնեայ, մարդասէր և քաղաքակիրթ Եւրոպան ատանկ պզտիկ բաներու համար զէնքը գահէն վար չէր առներ, բայց վերջապէս լաւ տպաւորութիւն մը չէր գործեր կոր Հայ կարելու այդ կարուկ եղանակը, և յետոյ եւրոպական Խորհրդարաններու մէջ մէկ քանի անկիրթ մարդիկ հարցապնդումներ կ'ուղղէին և իր հասցէին —որ Աստուծոյ շուքն էր երկրի վրայ— ազնիւ բացատրութիւններ կը գործածէին կոր։ Ասիկա հաճելի բան չէր Համիտի պէս դիւրազգած և պատուախնդիր անձի մը համար։ Հետեւապէս, իր արարածներուն միջոցով բոլոր հայաբնակ գաւառները գաղտնի կարգախօս մը հանեց, որուն համեմատ այլ եւս կ'արգիլուէր անանկ մէկ օրուան մէջ քանի մը հազար հայ մորթելու, բզքտելու, այրելու դրութիւնը, և անոր տեղ կ'որդեգրուէր «կաթիլ կաթիլ» լմնցնելու դրութիւնը, որ նոյն նպատակին կը յանգէր։ Փոխանակ մէկ օրուան մէջ երկու հազար հայ մէկանց ջնջելու և աղմուկ, իրարանցում պատճառելու, նոյնչափ քանակութեամբ հայ դա՛րձեալ կարելի էր անդենական ղրկել երեք կամ չորս տարուան մէջ, առանց ամէնապզտիկ ուշադրութիւն մը իսկ գրաւելու։ Ահա Ապտիւլ-Համիտ այս յոյժ խելացի և հեռատես քաղաքականութեան չնորհիւ, իր իշխանութեան վերջին տարիները, մեծ արդիւնք ձեռք բերաւ՝ 96էն ետքը մինչեւ 1908, առանց մեծազանգուած ջարդի՝ յաջողելով հազարաւոր Հայեր ջնջել աշխարհիս երեսէն։

Հիմակ, սահմանադրական րէժիմին տակ ալ, Համիտի այս քաղաքականութիւնը կը թուի մեծ բան մը կորսնցուցած չըլլալ իր ազդեցութենէն, հայաբնակ գաւառներու մէջ։ Կոտորակաւոր ջարդը կը շարունակուի անպատիժ. այո՛, անպատիժ, որովհետեւ 1908 Ցուլիս 10էն ասդին Արեւելեան Հայաստանի մէջ հայերու վրայ գործուած ոճիրներէն ոչ մէկուն հեղինակը բռնուած, դատուած, դատապարտուած եւ պատժուած է։ Սպաննուած հարիւրաւոր Հայերու փոխարէն ոչ մէկ ոճրագործի մազին թելին չէ դպցուած։ Անշուշտ այս բոլոր հաշիւները կ'ընենք առանց Կիլիկիան ի նկատ առնելու, անիկա ժամանակներէ, դրութիւններէ, հաշիւներէ դուրս, բացառիկ, հրէշային բան մը նկատելով, որ մարդկային պատմութեան մէջ իր նմանը ունեցած չէ և հաւանօրէն չպիտի ունենայ երբեք։

Մեր Սրբազան Պատրիարք Հայրը անշուշտ նորէն պիտի դիմէ Ներքին գործոց Նախարարին՝ բողոքելու, ինչպէս սովորութիւն է, նոր թափուած արիւններուն համար։ Տարակոյս չկայ նաեւ որ Ներքին գործոց Նախարարը, ինչպէս սովորութիւն է, նոյնիսկ Պատրիարքին ներկայութեանը՝ խիստ հեռագիրներ պիտի ուղղէ պատկանեալ կուսակալութեան՝ չարագործները իսկոյն բռնելու ու պատժելու համար։ Այս, այս ձեւակերպութիւնները պիտի կատարուին խղճի մտօք։ Բայց արդեօք կարելի չէ՞ր որ մեր Սրբազան Պատրիարքը այս անգամուան դիմումին՝ հարցնէր Ներքին գործոց Նախարարին թէ մինչեւ ե՞րբ պիտի տեւէր համիտեան քաղաքականութեան այս քստմնելի գործադրութիւնը և վերջապէս վախճան մը պիտի տրուէ՞ր դիմումներու և հեռագիրներու այս անհանդուրժելի կատակերգութեան։

ԵՐՈՒԽԱՆ

ՅՈՒՍԱՀԱՏԱԿԱՆ ՎԱՅՐԿԵԱՆՆԵՐ
ՄՈՒՇԻ ՄԷՋ

ՆՈՐ ՍՊԱՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄՇՈՅ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ՝ ՀՐԱԺԱՐԱԾ

ՄՈՒՇ, 26 մայիս

Շատ տխուր և յուսահատիչ կացութեան մը մատնուած ենք. Սպանութիւններ հետզհետէ տեղի կ'ունենան, փորձելու համար սահմանադրութեան իրականութիւնը, թէ ի՛նչպիսի հիմերու վրայ հաստատուած է։

Համիտեան րէժիմի երջանիկ պարարուած ու պաշտպանուած զուլումքեարները, այսօր դարձեալ զինուած ու զօրացած խրախուսուած կը սպառնան այն սև ու տուման վայրկենին որ ամենաչնչին պատճառով մը կրնայ տեղի տալ անոնց վայրագ ու արիւնածարաւ բնազդներուն։ Եւ այս պահուս ոչ միայն հայ տարրն է յուսահատութեան ենթակայ ու կը թերահաւատի սահմանադրութեան վրայ, այլ նաև այն Թուրք ու Քիւրտ ռայեա մասերը որոնք բացէիբաց կ'աղաղակեն անկեղծօրէն թէ ո՛ւր է Հուրիյեթ։

Նոր կուսակալ Թահիր փաշայի Մուշ գալը աւելի ևս չփոթեցուց քիւրտ ու թիւրք տարրերը։ Թահիր փաշան ենթակայ ըլլալով հակասահմանադրական Խերաֆներու եւ աղաներու վնասակին, անոնց թունալից գաղափարներուն, փոքր ի չատէ տիրող վստահութիւնն ալ խախտեցաւ, որով ներկայիս Մուշի մէջ Օսմ. հայրենիքին խաղաղութեան եւ երջանկութեան զոհուողները կրկին կը հետապնդուին, առանց որ և է պատճառի, մինչ զուլումքեարներն ու ոճրագործները անպատիժ կը մնան. ու պիտի մնան քանի որ տեղւոյս կառավարութիւնը Համիտեան րէժիմի մնացորդներով կազմուած է։

Թէեւ երկու օր առաջ Նորշէն գիւղի հայերէն երկուքը սպաննուեցան, և երրորդը մազապուրծ խալսելով վախէն համր վիճակի մատնուեցաւ՝ ոճրագործ Քիւրտերու կողմէ։ Եթէ արդարութիւն կայ, ոճրագործները չուտով կրնան ձեռք բերուիլ, քանի որ հայ հոտաղները ճանչցած են ոճրագործները։ Եւ եթէ բերելու ըլլան, արդարութիւնը խեղաթիւրելով, չատ չատ քանի մը ամսուան բանտարկութենէ վերջ ազատ պիտի արձակուին, իբրեւ անպարտ ու զրպարտուած, ինչպէս տեղի ունեցաւ Ռուստամանէն վերադարձող վանեցի երկու ճամբորդները սպաննող ոճրագործներու մասին։

Երկու տարի բոլորեցինք իբրև սահմանադրական անուն կրող երկրի մը ժողովուրդը։ Սակայն դժբաղդաբար սահմանադրութեան բովանդակութիւնը լոկ բառերու կոյտ մը դարձաւ, միայն օդի մէջ ցնդելու համար։ Եթէ այդ պիտի ըլլար մեր բոլոր յոյսերուն իրականացումը արդէն վա՜յ մեզ։

Բայց արդեօք մեր այս ճգնաժամային կացութեան վրայ ի՛նչ կը խորհին ազգային մարմինները։ Մանաւանդ Ամեն. Սրբազան Պատրիարքն ու հայ Մէջլիսները. կը սպասեն որ Ատանան մոռցուի՝ Տարոնն ալ առջեւ և անոնք նորէն իրար անցնին։ «Գնա մեռիր եկուր սիրեմ»։ Բայց արդէն չա՛տ ուշ։

Ձանձրալով այս ճգնաժամային վիճակէն՝ առաջնորդ Խարախանեան Սրբազան ալ իր հրաժարականը տուաւ։

Ծ. Խ.— Ինչպէս յայտնի է, ասկէ մէկ քանի օր առաջ հրատարակած էինք Մուշի առաջնորդ Խարախանեան եպս.ի կողմէ ղրկուած հեռագիր մը՝ Ս. Կարապետ վանքի խուզարկութեան առթիւ։ Այդ հեռագիրը մայիս 31 թուականը կը կրէր և անոր տակ Խարախանեան Սրբազան ստորագրած էր իբրեւ առաջնորդ. արդ չենք գիտեր թէ մայիս 26 թուականը կրող այս հեռագրին մէջ յիշատակուած հրաժարականի պարագան ո՛րչափ ստոյգ է։

Ուստի յանուն մեր այս ցաւատանջ կացութեան, կ'աղաչեմ հաճիք ընդունիլ Ձեր պատուական օրաթերթին մէջ սոյն քանի մը տողերը, և արձագանգ ըլլալ մեր այս օրհասական վիճակին։

ՏԻԳՐԱՆ

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Երէկ անգլիական դեսպանատան Ա. թարգման Մ. Ֆից Մօրիս այցելեց Պատրիարքարան՝ շնորհակալութիւն յայտնելու համար Ս. Պատրիարք Հօր, որ նախագահած էր Էտուըրտ թագաւորին հոգեհանգստեան պաշտօնին։ Թարգմանը ժամի մը չափ տեսակցութիւն մը ունենալէ ետք հրաժեշտ առաւ Ս. Պատրիարք Հօրմէ։

ԱՐՄԱՇԻ ԳՈՐԾԸ

Արմաշի Խնամակալութեան անդամներէն Ցարութիւն էֆ. Արսլանեան երէկ այցելեց Ս. Պատրիարքին և տեսակցութիւն մը ունեցաւ Արմաշի գործերու վրայ։ Խօսակցութեան առարկայ եղաւ մասնաւորապէս՝ Արմաշի դպրեվանքին գաղթականներու կողմէ գրաւեալ հողերը։

Տ. Գարեգին Վրդ. Խաչատուրեան, որ Արմաշի դպրեվանքի ներքին տեսուչ կարգուած էր, մօտ օրէն կը մեկնի իր պաշտօնատեղին։

Կ. ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏ

Հայ-Կաթոլիկներու նորընտիր Կ. Պատրիարք Թէրզեան եպիսկ. ընկերակցութեամբ Գոյումճեան, Արփիարեան եպիսկոպոսներու, Անտոն Աղնաւոր և Գրիգոր Ոսկեան էֆ.ներու, ինչպէս նաև գործակատար Իսկէնտէրեան էֆ.ի, գնաց կայս. պալատ և ներկայացաւ Սուլթանին։

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մասնաւոր նամակէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները։ Հաճընէն վրանաբնակ Թուրքեր կ'անցնին, Հաճընցիներ լսելով որ անոնց քով հայ փոքրիկ տղայ մը կայ, կ'երթան և ետ կ'առնեն զայն, որ լեզու չգիտնալուն համար յայտնի չէ թէ ո՞ր տեղացի է։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎ

Ազգ. Ժողովը նիստ պիտի գումարէ յառաջիկայ ուրբաթ, 11 յունիս, ժամը 7ին, Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ։ Նիստը բացարձակապէս գաղտնի է։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ԱԼՊԱՆԻԱ

Գոստվայէն կը հեռագրեն թէ Մալիսիայի Թրօփօփօեա Պինուճ գիւղերը եւ Շիպօթան գիւղերու մէկ մասը հնազանդութիւն յայտնած են, Գրօմայիք գրաւուած է։ Հաւաքուած զէնքերու քանակը 60,000ը անցած է։ Վէյլիւթէրինի և Փըրիշթինայի ըմբոստներէն 9 անձեր ձերբակալուած են։

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐՈՒ ՄԵՆԱՄԱՐՏԸ

Կը լսենք թէ երեսփոխան Շէֆիգ էլ-Մուէյետ մերժեր է մենամարտիլ Հալէպի երեսփոխան Ճէնանի պէյի հետ, որուն կողմէ նախատուած էր բանավէճի մը առթիւ։

ԻԼԱՆ

Բօսթալարըն արապալարլա նագլը վէ թէլէֆօն հաւաւաթը իչիւն լուզումը կէօրիւնէն աշաղըտա միգտար տիրէքլէր միւպայաասընըն մինագասասը չէհր հալըն եւկէրմի իքինճի սալը կիւնի թէքալիֆ մազրուֆա իւզրէ իճրա իթիլէճէյինտէն չէրայիթը անլամագ արզու իտէնլէր ճումատան մաատա հէր կիւն բօսթա վէ թէլէկրաֆ վէ թէլէֆօն միւտիրիյէթի ումումիյէսի լէվազըմ գալէմինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր։

7 Հազիրան 326

ԻԼԱՆ

Էրէյլի մատէն քէօմիւրի

Թօն		
11940	Տէրսաատէթ	իչիւն
307	Ռօտօս	»
332	Սաքըզ	»
3[illegible]0	Պօտրում	»
500	Միտիլլի	»
196	Լէմնի	»
300	Մէրմէրիս	»
300	Բիրօթա	»
500	Իսքէնտէրուն	»
300	Իլայիյէ	»
15000		

Պալատէ մուհարրէր մէվագիէ իրայէ օլունաճագ մահալլէրէ թէսլիմ խալմէք իւզրէ միւպայաասընա լիւզում կէօրիւնէն օն պէշ պին թօն Էրէյլի մատէն քէօմիւրի գափալը զարֆ ուսուլիյլէ մինագասայա գօնուլտուղընտան թալիպ օլանլարըն չէրայիթը անլայարագ իւմի հազիրանըն օն իքինճի կիւնի սաաթ սէքիզտէ աչըլմասը մուգարրէր օլան Թիյաթ զարֆլարը խիւզտէ օն թէսլիմնաթլարըյլա պէրապէր նիհայէթ եէվմը մէզքիւրտէ սաաթ եէտի պուչուգա գատար պահրիյէ մէսարիֆաթ տայիրէսի իւչիւնճի քէօմիւր չիւպէսինէ թէվտի վէ իթա էյլէմէլէրի իլան օլունուր

3 Հազիրան 326

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

8/21 Յունիս

Օսմ. միացեալ բացուեցաւ	ղրշ.	101—33
» » վար գին		101—30
» » բարձր գին		101—33½
» » գոցուեցաւ		101—33½
Ռուս. Երկ. բացուեցաւ	ֆր.	219—37
» » վար գին	»	219—25
» » բարձր գին	»	220—
» » գոցուեցաւ	»	219—75
Կ. Պոլսոյ Թրամուէյ	»	12—55
» Ժուխտանա	»	7—50
Օսմ. Ապահ. ընկ.	Լ. Օ.	4—87
Շիրքէթի Խայրիէ	»	40—

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ-ՖԵՐԱՅՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ՝ 130,000,000 ֆրանք
ՊԱՀԵՍՏԻ ԳՈՒՄԱՐ՝ 39,000,000 ֆրանք

Կեդրոնատեղի՝ ՎԻԵՆՆԱ

Մասնաճիւղեր.— Կ. Պոլիս (Պոլսոյ և Բերայի գրասենեակներով), Ակրամ, Աուսիկ, Պիէլից, Պիալա, Պօզէն, Պրուն, Բէչլթա, Չէրնօվից, Ֆրիտէք-Միսթէք, Կրաց, Ինսպրուք, Գարլսպատ, Քլանկէրֆուրթ, Քրակաւ, Լէմպէրկ, Մարիէնպատ, Մէրան, Բիլզէն, Բրակ, Բրօսնից, Բրզէմիսլ, Ս. Բօլթէն, Թառնօվ, Թէբլից, Թէչէն, Վիլաչ և Նէօյթատ։

Վինըր Պանք-Ֆերայն պանքայի ամէն գործառնութիւն կը կատարէ. փոխատուութիւն կ'ընէ հաշուընթացով և արժէթուղթեր աւանդ ձգուելու փոխարէն։ Առևտրական թուղթեր կը զեղչէ։ Չէքեր և վարկագիրներ շրջաբերութեան մէջ կը դնէ ու հեռագրաւ գումարներ վճարէ Թուրքիոյ և արտասահմանի գլխաւոր քաղաքներուն վրայ։ Թուրքիոյ և օտար երկիրներու վրայ քաշուած առևտրական թուղթերու վճարումը կը կատարէ խիստ չափաւոր սակերով։ Սակարանական հրամաններ կը կատարէ։ Բաժնեթուղթերու գնում և վաճառում կ'ընէ անմիջական կերպով յանձնելի։ Կը գնէ եւ կը ծախէ թանկագին դրամներ ու տարկաններ, զարդոսկիներ ևայլն։

Վինըր Պանք-Ֆերայն խնայողական Սնտուկի մասնաւոր սպասարկութիւն մը հաստատած է, %ին 3½ տոկոսով և իր յաճախորդներուն խնայողութիւնները կ'ընդունի, սկսեալ ոսկեդրամ յիսուն ղրուշէն։

«Սէյֆս» դրամարկղները, որոնք Ղալաթիոյ կեդրոնատեղիին մէջ կը գտնուին, խիստ նպաստաւոր պայմաններով վարձու կը տրուին և ամէն ապահովութիւն կ'ընծային։

ՏՕՔԹ. ԱՐԱՄ ՈՒՆՃԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ՈՒ ԿՈԿՈՐԴԻ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Բարիզի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով՝ ելեքտրականութեան ու ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած տաք օդի, տիաֆօնօսքօբիի, պռօնքօսքօբիի, էօզօֆակօսքօբիի ու ամենէն նորահնար մեթոտներով մեծ յաջողութեամբ կը դարմանէ՝ խուլութիւնը, գլխու պտոյտը ու հինցած ցաւերը, ականջ խժալը ու ականջի, քիթի, բերնի, կոկորդի ու խռչակի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները։

Նամանաւանդ երեսի ու քիթի վրայ եղած տձեւութիւնները, որոնք ցարդ անբուժելի նկատուած էին, առանց գործողութեան, կատարելապէս կը շտկէ նորահնար գործիքով մը, որուն շնորհիւ բազում այդ կարգի հիւանդներու Եւրոպիոյ մէջ բժշկուած ըլլալը կ'ապացուցանէ։

Վիզի ու գլխու վրայ ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ և տղոց կոկորդի նշիկները (պատէմճիք) կը հանէ, առանց արիւնահոսութեան իր մասնաւոր գործիքովը։

Հիւանդ կ'ընդունի մինչեւ կէս օր, Պահճէ գաբու, Համիտիյէ սիպիլի դէմ, Աբիկ Իւթիւճեան դեղարանը. իսկ կէս օրէ վերջ, իր տունը, Բերա, Շիտակ ճամբայ, Թագսիմ, ֆրանս. հիւանդանոցին դէմ, թիւ 41։

Հինգշաբթի օրերը կէս օրէ վերջ իր տունը դիմող ամէն հիւանդները, իսկ վկայեալ աղքատները ամէն օր ձրիաբար դարմանելու պատրաստ է։ 50—34

ՏԷՐՈՒՊԷԻ ԷՔՍԹՐԱ ՄՈՄԵՐ

Տէրուպէի էքսթրա ընտիր մոմերը գնեցէք, որոնք ո՛չ ծուխ կ'արձակեն և ո՛չ կը վազեն։ Այդ մոմերուն պատրաստութեան համար մեծ խնամ տարուած է։ Գինն ալ աժան է։ Կը ծախուի գլխաւոր խանութպաններուն և Պոլսոյ, Բերայի ու Ղալաթիոյ մեծ վաճառատուններուն քով։ Վաճառման կեդրոնատեղին է Պալըգ Բազար, Նէվշէհիր խան, թիւ 9, Բօրլողլու և ընկերութեան մօտ։

Ընդհանուր գործակալ
75—74 Ս. ԱՄԱՐ ԵՒ ԸՆԿ.

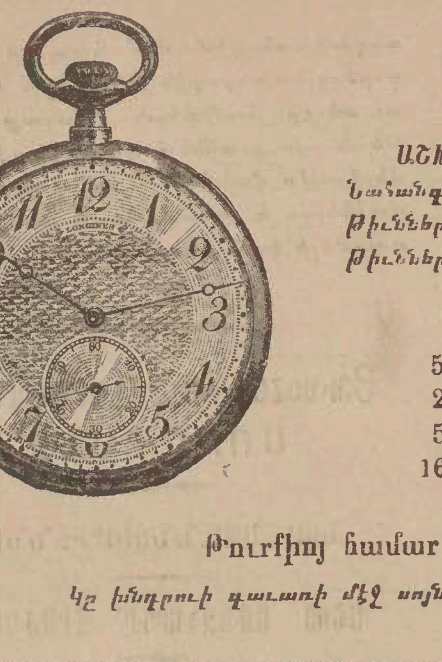

ԼՈՆԺԻՆ

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ՄԻԱԿ ԱՄԵՆԸՆՏԻՐ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ, պաշտօնապէս ընդունուած Օսմ. Պատերազմական Նախարարութենէն, Միացեալ-Նահանգներու, Իտալիոյ և Ճաբոնի ծովային նախարարութիւններէն, Անգլիոյ, Ռուսիոյ, Սերպիոյ և Քանատայի երկաթուղեաց վարչութիւններէն, ինչպէս նաև Արժանթինի ելեկտրական թրամուէյներու ընկերութիւններէն և բազմաթիւ ուրիշ ոչ նուազ կարեւոր վարչութիւններէ։

ՈՍԿԻ, ԱՐԾԱԹ, ՄԵՏԱՂ-ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ

5 Մեծագոյն մրցանակներ.—Անվերս (1885), Բարիզ (1889), Պրիւսէլ (1897), Բարիզ (1900), Միլան (1906)։
2 Արտաքոյ մրցման, անդամ ժիւրիի.— Ժընէվ (1896), Թուն (1899)։
5 Սերիի մրցանակներ, 50է աւելի ուրիշ մրցանակներ Նեօշադէլի եւ Քիուի դիտարաններէն։
16 Շքադրամներ.— Բարիզ, Վիեննա, Ֆիլատելֆիա, Անվերս Ամսթէրտամ, Չիքակօ, ևն., ևն.։

Թուրքիոյ համար ընդհանուր ներկայացուցիչ **ՆԱՍԻՊ Խ. ՃԷՋՎԷՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ** Մեծ Շուկայ, Մահֆազաճըլար, 44—46. Կ. ՊՈԼԻՍ

Կը խնդրուի գաւառի մէջ սոյն վաճառատան բազմաթիւ յաճախորդներէն, պէտքը ներկայանալէն առնուազն մէկ ամիս առաջ ղրկել իրենց ապսպրանքները, յապաղմանց չենթարկուելու համար։ 50—16

Յիշեալ վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ ամէն տեսակ զոհարեղէններ եւ ոսկի շղթաներ։

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՃԱՐՈՒՃԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ
Ն. ԲԱՔՃԷ ԵՒ ԸՆԿ

ԺԱՄԱՆՈՒՄՆԵՐ

Իօնի շոգենաւը Սև Ծովէն հոս կը հասնի Մայիս 31ին։

Իմէրէթի շոգենաւը Մարսիլիայէն հոս կը հասնի Յունիս 7ին։

Ֆրիժի շոգենաւը Սև ծովէն հոս կը հասնի Յունիս 14ին։

Իօնի շոգենաւը Մարսիլիայէն հոս կը հասնի Յունիս 21ին։

Իմէրէթի շոգենաւը Սև ծովէն հոս կը հասնի Յունիս 28ին։

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Իօնի շոգենաւը, Նաւապետ Պուլ, յունիս 1 չորեքշաբթի օր, առաւօտեան ժամը 11ին կը մեկնի դէպի Մուտանիա և Մարսիլիա։

Իմէրէթի շոգենաւը, Նաւապետ Բէքու, Յունիս 8ին, չորեքշաբթի օր, իրիկուան ժամը 4ին, ճամբայ կ'ելլէ դէպի Սամսոն, Տրապիզոն, Պաթում և Նովօրոսիսք։

Ֆրիժի շոգենաւը, Նաւապետ Միթրէւէ, Յունիս 15ին, չորեքշաբթի օր, առաւօտեան 11ին, կը մեկնի դէպի Մուտանիա և Մարսիլիա։

Իօնի շոգենաւը, Նաւապետ Պուլ, Յունիս 22ին, չորեքշաբթի օր, իրիկուան ժամը 4ին, ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Սամսոն, Տրապիզոն, Պաթում և Նովօրոսիսք։

Իմէրէթի շոգենաւը, Նաւապետ Բէքու, Յունիս 29ին, առաւօտեան ժամը 11ին, կը մեկնի դէպի Մուտանիա և Մարսիլիա։

Ա. կարգ Բարիզի համար 290 ֆր.
» » Մարսիլիայ » 150 »
Բ. » Բարիզի » 160 »
» » Մարսիլիայ » 120 »
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.
Բ. կարգ 185.10 Ֆր. (Ծովէն ճամբով)։

Տեղեկութեանց համար դիմել [illegible] Թօփհանէ, քարափին վրայ։
84 Թ. ՌԸԳՈՒԼ

ԱՃԱՊԱՐԵՑԷ՛Ք

Տիկնա՛յք և օրիորդնե՛ր, ձեր ամառնային գնումները ընելէ առաջ, անգամ մը այցելեցէք Լամպրօբուլօ եղբարց «Աթէնքի վաճառատունը», որ կը գտնուի Բերա, մեծ փողոց, Բանայիա եկեղեցիին քով, Բասամ Հաճօբուլօ, թիւ 278։ Ամէն օր մեծ քանակութեամբ կը հասնին զանազան գոյներով կերպասեղէններ՝ մետաքսէ, բուրդէ ու կտաւէ, կանանց քօսթիւմ-թայէօրներու և րէտինկօթներու համար։ Սոյն վաճառատան մէջ կը գտնուին ամէն տեսակ կարնիթիւրներ և զանազան գոյներով ժապաւէններ, մետաքսէ հովանոցներ, 30 ղրուշէն սկսեալ պլուզներ, ժիւբօններ, ձեռնոցներ, գուլպաներ, քօղեր, ճերմակեղէններ ևայլն։ Լամպրօբուլօ վաճառատան մասնագիտութիւնն է վերջին դրութեամբ սեղմիրաններ, շանթէքլէր, ֆուլաններ ևայլն։ Մասնաւոր ճիւղ մը կայ այրերու և տղոց համար։ Գնորդները կրնան վստահ ըլլալ որ սոյն վաճառատան մէջ կարելի է %ին 50 շահ մը ունենալ, ուրիշ վաճառատանց հետ բաղդատմամբ։

BANQUE D'ATHENES
ԱԹԷՆՔԻ ՊԱՆՔԱ
(ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ)
ԱՄԲՈՂՋԱՊԷՍ ՎՃԱՐՈՒԱԾ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ
50,000,000 Տրախմի
ՊԱՀԵՍՏԻ ԳՈՒՄԱՐ
9,275,000 Տրախմի

Կեդրոնատեղի՝ ԱԹԷՆՔ

Մասնաճիւղեր.—Կ. Պոլիս (Ղալաթիոյ և Պոլսոյ գրասենեակներով), Լոնտոն, Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Խարթում, Մանսուրա, Զագազիկ, Լիմասօլ (Կիպրոս), Սելանիկ, Գավալա, Իզմիր, Բաունթի, Սէրէզ, Սամսոն, Տրապիզոն, Քիոս, Խանիա, Պիրէօն, Բաթրաս, Վոլօ, Շիրա, Քալամաթա, Թրիբոլիցա, Լարիսա, Հանիա, Գանտիա, Րեթիմօ (Կրետէ)։

Հեռագրական հասցէ՝ ԱԹԷՆՕԲԱՆՔ

Աթէնքի պանքան կը զբաղի դրամատանց վերաբերեալ ամէն կարգի գործառնութիւններով. փոխատուութիւն ապրանքներու և արժեթուղթերու վրայ, փոխանակագիրներու զեղչում, առնելիքի գանձում, վարկագրերու շրջաբերութիւն, փոխանակագիր, Թուրքիոյ ու Եւրոպայի քաղաքներուն վրայ չէքերու փոխանցում հեռագրաւ, հաշուընթաց։

Սակարանական գործառնութիւններ եւ արժեթուղթեր.— Սակարանական հրամաններու գործադրութիւն մեր ու եւրոպական հրապարակներուն վրայ, չափաւոր պայմաններով։ Արժեթուղթերու պահպանութիւն՝ աննշան վարձքի մը փոխարէն։ Զեղչ և գանձում ամէն կարգի կտրօններու։

Աւանդ.— Աթէնքի պանքան դրամական աւանդ կ'ընդունի, տարին 3% (հարիւրին երեք) տոկոս վճարելով։

Խնայողութեան սնտուկ. — Աթէնքի պանքան՝ փոքր խնայողութիւնները քաջալերելու համար, խնայողութեան սնտուկի սպասարկութիւն մը կազմակերպած է, որով %ին 4 տոկոս կուտայ դրամական աւանդներու։

Առեւտրական ճիւղ.— Աթէնքի պանքային Պոլսոյ գործակալութիւն Տէյիրմէն խանի (Պոլիս, Եէմիշ-Իսկելէսի) մէջ, նաւամատոյցին մօտ, իր մթերանոցը կ'ընդունի շատ չափաւոր վարձքի մը փոխարէն, իր յաճախորդներու ապրանքներուն պահպանութիւնը, թէ՛ իբր աւանդ և թէ իբր երաշխաւորութիւն իր ըրած փոխատուութեանց։ Աթէնքի պանքային Լոնտոնի մասնաճիւղին մէջ ալ առեւտրական բաժին մը կայ, որ ամէն կարգի առեւտրական գործերով կը զբաղի խիստ չափաւոր պայմաններով։

Ընդհ. տնօրէն
Զ. Ք. ՄԱՑԱՍ

Միլքմէյտ Պրէնտ
Սուիս Միլք

MILKMAID BRAND

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ
ՍՆՈՒՆԴՆ Է

Ամէն անոնք որ գործածած են այս կաթը՝ կ'ընդունին որ

ՄԻԼՔՄԷՅՏ ՊՐԷՆՏ ՍՈՒԻՍ ՄԻԼՔԸ
ԼԱՒԱԳՈՅՆ Է ՏՂՈՑ ՀԱՄԱՐ
ՍՆՆԴԱԿԱՆ՝ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԵՒ ՄԵԾԵՐՈՒՆ ԱԼ ՕԳՏԱԿԱՐ
50—49

WILSON LINE
HULL-CONSPLE-NOVOROSSISK-ODESSA

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ
Ընդմէջ Հըլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Ալպանօ	1069	Տիտօ	4311	Հիտալկօ	1531	Մարթէլլօ	3709	Սաֆֆօ	1119
Ալքեթ	3607	Տօմինօ	938	Հինտու	3720	Միքատօ	3557	Սիրիա	1735
Անճէլօ	1541	Տուրօ	2383	Հօրաթիօ	1600	Միլօ	1057	Սիլվիօ	119
Արիօսթօ	2277	Տրաքօ	1713	Հումպէր	595	Մոնթէպէլլօ		Սփէրօ	1203
Պասանօ	1822	Տինամօ	504	Իակօ	2354	Մուրիլլօ	3419	Թասսօ	1323
Պերտինօ	1264	Էկքօ	3464	Իտահօ	5540	Նէրօ	1933	Թ. Ուիլսըն	1546
Չեֆֆալօ	4481	Էլտօրատօ	1520	Ժիւնօ	1080	Օթիս	4100	Թօքիօ	3327
Գէյրօ	1371	Էսքիմօ	1841	Քէլսօ	1053	Օթէլլօ	4036	Թօլէտօ	1470
Գալիբսօ	1837	Ֆիտօ	954	Քօլբինօ	2307	Օրլանտօ	1535	Ուրպինօ	242
Գարլօ	1244	Ֆինլանտ	1828	Քովնօ	1700	Բալէրմօ	1637	Վասքօ	1914
Գաթօ	1094	Ֆլամինկօ	349	Լէօ	1053	Բոլօ	510	Վօլօ	1289
Չիքակօ	2729	Ֆրանչիսքօ	4582	Լէբանթօ	2272	Րիալթօ	3329	Վէլլինկթըն	2391
Սօռէնթօ	1831	Կալիլէօ	3060	Լիվօռնօ	1643	Րինալտօ	1553	Եէտօ	1350
Գօլօրատօ	4235	Կիթանօ	1143	Լօրէնզօ	3191	Րօլլօ	1613	Զէնօ	1200
Գոնկօ	2905	Կուիտօ	1011	Մալմօ	724	Րօմէօ	1789	Թօրօ	
Դարօ	895	Կըտանօ	1695	Մարէնկօ	1273	Րօզարիօ	136	Մայօն	

Բօլէնօ շոգենաւը, Նաւապետ Պրանթօն, Թօրօ շոգենաւը, Նաւապետ Ճէքսըն հոս հասած են։

Մօրօֆֆօ շոգենաւը, Նաւապետ Մաքարէն, յունիս 23ին և Վիկօ շոգենաւը Նաւապետ Հարպօրթ, յուլիս 7ին հոս կը սպասուին։

Դիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՏՐԻԹՍ
Թիւ 22—24, Քիւչիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա։ 62

ԼԱՕ ՔԱՐ
Էնտ ճէնէրալ իմշըրանս քօրբօրէյշըն լիմիթըտ
անգլիական ապահովագրական ընկ.
ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Ընկերութեան Կեդրոնատեղին. 4 Սէնթ Բօլս Չըրչեարտ Լոնտոն

Դրամագլուխ	Անգլ. Ոսկի	350,000
Պահեստի դրամ	» »	122,781
Տարեկան հասոյթ	» »	367,876

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ
օսմանեան կայսերական պանքա
Կալաթա-Պոլիս

Ընկերութիւնը Թուրքիոյ մէջ ապահովագրական օ՛և է սէնտիքայի յարած չըլլալով, բացառիկ դիրքի մէջ է և կրնայ ամէն վտանգ ապահովագրել. հետեւաբար շէնքերու, կարասիներու և ապրանքներու վրայ հրդեհի դէմ ապահովագրութիւններու զանազան սէնտիքաներու գիներէն ԶԳԱԼԱՊԷՍ ԱԺԱՆ ԳԻՆԵՐՈՎ կ'ապահովագրէ։ Վնասներու վճարումը տեղի կունենայ ՏԵՂՒՈՅՆ ՎՐԱՅ ամենամեծ առատաձեռնութեամբ և արագութեամբ։

ՃՕՐՃ ՉԻՋՆԸԼ ԷՆՏ ՍԸՆՍ ՔՕ. ԼՄԹՏ.
ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՔ
ԿԱԼԱԹԱ ԱՏԱԼԷԹ ԽԱՆ ԹԻՒ 12-16 Կ. ՊՈԼԻՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Աւստրեւամերիկեան
Cie. de navigation Austro-Americana)
ԱՆԴՐԱՏԼԱՆՏԵԱՆ 45 ՇՈԳԵՆԱՒ

Կանոնաւոր մեկնում ամէն հինգշաբթի օր։ Մասնաւոր դիւրութիւններ կ'ընծայուին հայ ճամբորդներուն։ Շոգենաւերը կրկին պտուտակ ունին։ Սնունդը խնամեալ է։ Ելեկտրական օդափոխում և լոյս։ Մարքոնիի դրութեամբ անթել հեռագիր։ Բժիշկ և դեղ ձրի։

Աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել գլխաւոր գործակալութեան, Ղալաթիա, Շարապ իսկելէսի փողոց, Լոյտ Օթրիշէն գործակալութեան նախկին շէնքին դիմաց եւ Արապեան խանին վերև Թիւ 24։
Ընդհ. գործակալ
ԹԷՕՏՕՐ ՔՈՒՐՄՈՒՋԻ

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՑՈՅՑ ՏՈՒԱԾ Է
ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Médaille d'Or Paris 1889
FARINE LACTÉE NESTLÉ
aliment complet pour les Enfants

ԻՆՔՆԻՆ կատարեալ սնունդ մը կը կազմէ. բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վճռին համաձայն
ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ
Թանկագին սնունդ մըն է տղոց եւ տկարակազմներու համար։
50—49

ՇԱՎՈՒՇՕՂԼՈՒԻ
Ծիկառի Թուղթը
ԾԽԱԽՈՏԻ ՄԱՔՍԱՏԱՆ ԿԻՑ
Թիւ 14

Խարսխանիշ մարքայով ծանօթ մեր սիկառի թուղթին շատ մը կեղծերը հրապարակ հանուած են։ Ատոնց դէմ դատ բացուած է մեր կողմէ։ Ուստի մեր յաճախորդներէն կը խնդրուի ծխախոտի մաքսատան կից թիւ 14 վաճառատունը դիմել։ Կարգ մը մանրավաճառներ, ծխավաճառներ, աւելի շահ ընելու համար, ուրիշ թղթեր կը քշեն մեր ընտիր թուղթերուն տեղ։ Ծխողները պէտք է ուշադրութիւն դարձնեն մեր սիկառի թուղթին կողքին վրայ և մէջը գտնուած խարսխանիշին և իւրաքանչիւր թերթիկներուն վրայ տպուած չոր դրոշմին ու 14 թիւին, նոյնպէս ուշադրութիւն դարձնելու է մեր թուղթին ազնուութեան։ 36—35

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Պոլսոյ համար Բօսթ Լօքալ	տարին	108 ղր.
» » »	վեցամսեայ	60 »
Գաւառներու համար	տարին	108 »
» »	վեցամսեայ	60 »
Արտասահմանի հմր.	տարեկան	35 ֆր.
» »	վեցամսեայ	20 »

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ. հասցէի փոփոխման համար 2 ղրշ.. բաժանորդները անպայման կանխիկ, ծանուցումներու տուրքերն կը սակարկուին. դրամ ղրկելու ամենադիւրին եւ աժան միջոցը Մանտաթն է։

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՓՕԶԱՃԵԱՆ

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹԵՐԹՕՆ (110)

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ

ԿՈՄՍ ՄՈՆԹԷ-ՔՐԻՍԹՕ

Է.

ԲԱՆՏԱՅԻՆ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

— Ոչ թէ կենդանիին, այլ մեռելին համար, պատասխանեց Պ. տը Պովիլ. ընդհակառակը՝ Տանթէս ատոր մէջ տեսաւ միջոց մը՝ իր փախուստը փութացընելու համար. անշուշտ կը խորհէր որ Իֆ դղեակին մէջ մեռած բանտարկեալները սովորական գերեզմանոցի մը մէջ կը թաղուէին. ուստի մեռելը իր սենեակը փոխադրեց, անոր տեղ ինք անցաւ պարկին մէջ, զոր կարեցին. ու սպասեց որ թաղման վայրկեանը գար։

— Արկածալից միջոց մըն է ատիկա և ցոյց կուտայ թէ քաջութիւն ունէր ան, յարեց Անգլիացին։

— Օ՛հ, պարոն, ձեզի ըսի թէ շատ վտանգաւոր մարդ մըն էր. բարեբախտաբար այդ անձը կառավարութիւնը ազատեց երկիւղներէ զորս անիկա ունէր Տանթէսի նկատմամբ։

— Ինչպէս։

— Չէ՞ք հասկնար։

— Ոչ։

— Իֆ դղեակը գերեզմանոց չունի. մեռեալները ծով կը նետեն պարզապէս, երեսունըվեց քիլոնոց ռումբ մը կապելէ յետոյ անոր ոտքերուն։

— Ետո՞յ, հարցուց Անգլիացին, իբր թէ դժուարաւ հասկնար։

— Այդ ռումբը կապելէն յետոյ՝ ծով նետեցին զայն։

— Իրա՞ւ կ'ըսէք, գոչեց Անգլիացին։

— Այո՛, պարոն, շարունակեց քննիչը։ Կ'իմանաք թէ փախստականը ո՛րքան զարմացաւ, երբ զգաց որ ժայռերէն վար կը նետէին զինքը։ Պիտի փափաքէի անոր դէմքը տեսնել այդ պահուն։

— Դժուար պիտի ըլլար այդ բանը։

— Ինչ փոյթ, այնպէս կ'երեւակայեմ, ըսաւ Պ. տը Պովիլ, որ ուրախ տրամադրութեան մը մէջ կը գտնուէր՝ երկու հարիւր հազար ֆրանքը ձեռք անցուցած ըլլալու ապահովութենէն յետոյ։

Ու քննիչը սկսաւ քրքջալ։

— Ես ալ պիտի փափաքէի տեսնել այդ բանը, ըսաւ Անգլիացին։

Ու սկսաւ ինք ալ ծիծաղիլ, բայց Անգլիացիներուն պէս, ակռաներուն ծայրովը։

— Ըսել է փախստականը խեղդուած է, յարեց Անգլիացին, իր պաղարիւնութիւնը վերստանալով։

— Կատարելապէս։

— Այնպէս որ դղեակին կառավարիչը այս անգամ ազատած եղաւ թէ՛ կատաղի բանտարկեալէն և թէ յիմար բանտարկեալէն։

— Այո՛։

— Այդ դէպքի մասին գրութիւն մը պատրաստուեցա՞ւ, հարցուց Անգլիացին։

— Այո՛, այո՛։ Տանթէսի ազգականները, եթէ երբեք ունէր, կրնային ստուգել անոր ողջ կամ մեռած ըլլալը։

— Ուրեմն ազգականները կրնան հանդարտիլ, եթէ ժառանգութիւն մը ինկած է անկէ, քանի որ մեռած է ա՛ն։

— Տէր Աստուած, այնպէս է։ Ուզուած ատեն անոնց վկայութիւն կը տրուի գրաւոր կերպով։

— Այդպէս թո՛ղ ըլլայ, ըսաւ Անգլիացին։ Բայց արձանագրութեան դառնանք։

— Իրաւունք ունիք։ Այս պատմութիւնը հեռուները տարած էր մեզ։ Ներողութի՛ւն։

— Ինչու պատմութեան համար կ'ըսէք. հետաքրքրաշարժ թուեցաւ ինծի։

— Արդարեւ, այնպէս ալ է։ Ուրեմն, պարոն, կը փափաքի՞ք ձեր խեղճ աբբային վերաբերեալ ամէն ինչ իմանալ. այդ աբբան քաղցրութեան մարմնացումն էր։

— Հաճութեամբ։

— Իմ գրասենեակս անցէք, որպէսզի ցոյց տամ ձեզի։

Ու երկուքը մէկտեղ դէպի այդ գրասենեակը ուղղուեցան։

Սենեակին մէջ ամէն բան կարգին էր, ամէն տոմար իր թիւը ունէր և իւրաքանչիւր թղթածրար իր խորշին մէջ կը գտնուէր։ Քննիչը իր թիկնաթոռին մէջ նստեցնել տուաւ Անգլիացին և անոր առջև դրաւ Իֆ դղեակին վերաբերեալ տոմարը ու թղթածրարը, թոյլ տալով որ անիկա ուզածին պէս թղթատէ, մինչ ինք անկիւն մը նստած, լրագիր կը կարդար։

Անգլիացին դիւրաւ գտաւ աբբայ Ֆարիայի վերաբերեալ թղթածրարը. բայց կ'երեւայ թէ Պ. տը Պովիլի ըրած պատմութիւնը մեծապէս շահագրգռած էր զինքը, որովհետև առաջին թուղթերը քննելէ յետոյ Էտմոն Տանթէսի թուղթերուն տրցակին հասաւ։ Հոն, ամէն ինչ իր տեղը գտաւ. մատնութեան նամակը, հարցաքննութիւն, Մօրէլի խնդրագիրը, Պ. տը Վիլֆորի առընթերագրութիւնը։

Անգլիացին կամացուկ մը ծալլեց նամակը, գրպանը դրաւ, յետոյ հարցաքննութիւնը կարդաց և տեսաւ որ Նուարթիէի անունը չկար անոր մէջ. աչքէ անցուց 1815 ապրիլ 10ին տրուած խնդրագիրը, երբ Նաբոլէոն կը տիրէր. Մօրէլ անշուշտ բարի նպատակով չափազանցած էր Տանթէսի մատուցած ծառայութիւնները կայսերական դատին. Վիլֆորի վկայութեան թուղթն ալ անվիճելի կը դարձնէր այդ բանը։ Անգլիացին հասկցաւ թէ ի՛նչ անցած դարձած էր։ Նաբոլէոնի տրուած խնդրագիրը, Վիլֆորի կողմէ պահուած, վերահաստատութեան ատեն, սոսկալի զէնք մը դարձած էր ընդհանուր դատախազին ձեռքին մէջ։ Ուստի ա՛լ զարմանք չզգաց երբ տոմարը թղթատած ատեն սա ծանօթագրութիւնը տեսաւ իր անուան դիմաց, փակագիծի մը մէջ.

Էտմոն Տանթէս	Կատաղի պօնաբարդեան, գործօն մասնակցութիւն ունեցած է Էլպայէ վերադարձին։ Հաղորդակցութենէ զրկել և խիստ հսկողութեան ենթարկել։

(Շարունակելի)